

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft
GROS 'Kansen aan de grens'

ons kenmerk
DIR/EUVU201400744
Lbr. 14/021

datum
1 april 2014

Samenvatting

Graag willen wij u middels deze ledenbrief informeren over de acties die naar aanleiding van het onderzoek "Kansen aan de grens" door de VNG worden ondernomen.

De directie Europa van de VNG heeft in 2013 onderzoek gedaan naar de rol van de VNG in de aanpak van de problematiek rond grensoverschrijdende samenwerking. Dit onderzoek, met daarin de belangrijkste aanbevelingen vindt u door te klikken op [deze link](#).

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek heeft het bestuur ingestemd dat de directie Europa van de VNG acties onderneemt die zijn onder te verdelen over de drie kerntaken van de VNG: belangenbehartiging, dienstverlening en platform bieden.

De VNG zal de achterban te organiseren en een platform te bieden om kennis te delen. Daarnaast zal de VNG het GROS-netwerk actief betrekken bij de belangenbehartiging. Deze brief is daarom tevens een oproep om aan te melden voor het te ontwikkelen GROS-netwerk.

Gemeente Woerden 14.005259

Registratiedatum: 02/04/2014
Behandelend afdeling
Afgehandeld door/op:

C2 - 1 APR. 2014

Beh. Ambt.:
Streefdat.:
Afschr.: Raad / B&W
B.V.O.:

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Aan de leden

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

Betreft
GROS 'Kansen aan de grens'

ons kenmerk
DIR/EU/WU201400744
Lbr. 14/021

Datum
1 april 2014

Geacht college en gemeenteraad,

In deze brief leggen wij u het onderzoek "Kansen aan de grens" voor, met daarin de belangrijkste aanbevelingen. De directie Europa heeft in 2013 een onderzoek gedaan naar grensoverschrijdende samenwerking, met als hoofdvraag: "Wat moet de rol van VNG zijn in de aanpak van de problematiek rond grensoverschrijdende samenwerking?". Om deze vraag te beantwoorden zijn bestuurders en ambtenaren van 17 gemeenten geïnterviewd. De resultaten van het onderzoek vindt u in bijgevoegde publicatie en de interviews in de bijlage van de publicatie.

De aanbevelingen uit het onderzoek "Kansen aan de grens", om grensgemeenten een platform en dienstverlening te bieden en een coördinerende rol in de belangenbehartiging te gaan spelen, zijn overgenomen door het VNG bestuur. De directie Europa gaat een actieve rol spelen om gemeenten aan de grens te helpen om hun ambities waar te maken in grensoverschrijdende samenwerking.

Grensoverschrijdende samenwerking

Hoewel de aandacht en het budget groeit voor grensoverschrijdende samenwerking, zijn er nog altijd een aantal knelpunten waar grensgemeenten structureel tegenaan lopen. Met name de arbeidsmarkt (fiscaliteit en sociale zekerheid), onderwijs (diploma erkenning), veiligheid (hulpdiensten, politiesamenwerking), gezondheidszorg (patiëntmobiliteit), infrastructuur, culturele verschillen en bestuursstructuren zijn onderwerpen die aandacht vragen om grensoverschrijdende samenwerking makkelijker te maken en verder te ontwikkelen.

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek is de directie Europa voornemens de achterban te organiseren in een gemeentelijk GROS-netwerk en een platform te bieden om kennis te delen. Deze brief is daarom tevens een oproep om aan te melden voor het te ontwikkelen GROS-netwerk.

- Om het platform vorm te geven zal er ten eerste is er een aanspreekpunt waar gemeentebambtenaren en bestuurders terecht kunnen met vragen met betrekking tot grensoverschrijdende samenwerking, het aanmelden van knelpunten en het voor het voetlicht brengen van goede voorbeelden. Dit aanspreekpunt is belegd bij Helen Schuurmans (helen.schuurmans@vng.nl) van de directie Europa.
- De VNG zal het GROS-netwerk bedienen met onder meer een nieuwsbrief en verschillende bijeenkomsten, en het zal ondersteund worden door een groep op het digitale forum van de directie Europa: www.europanetwerk.nl. Leden kunnen hier informatie en ervaringen delen en de nieuwsbrief en andere dienstverleningactiviteiten vinden. Er zullen ook verkenningen beschikbaar komen naar specifieke onderwerpen waar vanuit de gemeenten vraag naar is, zoals een studie naar best practices en naar de nut en noodzaak van de EGTS-constructie.
- Daarnaast zal de VNG het GROS-netwerk actief betrekken bij de belangenbehartiging als het gaat om het op de agenda zetten en oplossen van de knelpunten in de nationale arena, als grensoverschrijdende samenwerking in Europa ter sprake komt, maar bijvoorbeeld ook bij meer inspraak INTERREG A programma's.
- Tot slot wordt er jaarlijks een bijeenkomst georganiseerd voor grensgemeenten. Het netwerk kan elkaar hier fysiek ontmoeten en informatie uitwisselen. Het onderwerp van de bijeenkomst zal variëren en wordt jaarlijks uitgevraagd in het netwerk.

GROS-netwerk

Als u op de hoogte wilt blijven van de activiteiten van de VNG met betrekking tot grensoverschrijdende samenwerking kunt u zich aanmelden voor het gemeentelijke GROS-netwerk. U kunt dan meedenken over de belangenbehartiging, zult informatie ontvangen over de ontwikkelingen op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking en er is de mogelijkheid om kennis uit te wisselen, en informatie en best practices met andere gemeenten te delen.

U kunt zich aanmelden voor het netwerk bij het contactpersoon GROS van de directie Europa: Helen Schuurmans (helen.schuurmans@vng.nl).

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.

Van: VNG [VNG@VNG.NL]
Verzonden: dinsdag 1 april 2014 15:13
Aan: VNG
Onderwerp: Lbr. 14/021 - GROS 'Kansen aan de grens'

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft
GROS

ons kenmerk
DIR/EUI/U201400744
Lbr. 14/021

datum

Geachte heer, mevrouw

Graag willen wij u middels deze ledenbrief informeren over de acties die naar aanleiding van het onderzoek "Kansen aan de grens" door de VNG worden ondernomen.

De directie Europa van de VNG heeft in 2013 onderzoek gedaan naar de rol van de VNG in de aanpak van de problematiek rond grensoverschrijdende samenwerking. Dit onderzoek, met daarin de belangrijkste aanbevelingen vindt u door te klikken op de link onderaan deze brief.

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek heeft het bestuur ingestemd dat de directie Europa van de VNG acties onderneemt die zijn onder te verdelen over de drie kerntaken van de VNG: belangenbehartiging, dienstverlening en platform bieden.

De VNG zal de achterban te organiseren en een platform te bieden om kennis te delen. Daarnaast zal de VNG het GROS-netwerk actief betrekken bij de belangenbehartiging. Deze brief is daarom tevens een oproep om aan te melden voor het te ontwikkelen GROS-netwerk.

Klik op of kopieer onderstaande link om de complete ledenbrief te lezen:

<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/europa/europese-kennisnetwerken/brieven/gros-kansen-aan-de-grens>

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Kansen aan de grens

Kansen aan de grens

Colofon

VNG Directie Europa

Auteur

Arjen Langhorst

Vormgeving en opmaak

Chris Koning (VNG)

Inhoudsopgave

Aanleiding	5
Aanpak	6
Resultaten	7
Bijlage: Lijst met aanbevelingen	9
Bijlagen: Verslagen Interviews	13
Gemeente Aa en Hunze	14
Gemeente Baarle-Nassau en Gemeente Baarle-Hertog	16
Gemeente Coevorden	19
Gemeente Delfzijl	22
Gemeente Enschede	24
Gemeente Hardenberg	27
Gemeente Hengelo	30
Gemeente Maastricht	32
Gemeente Oldambt	35
Gemeente Stadskanaal	38
Gemeente Terneuzen	40
Gemeente Tilburg	42
Gemeente Vaals	44
Gemeente Venlo	48
Gemeente Venray	51
Gemeente Vlagtwedde	54
Gemeente Woensdrecht	57

Aanleiding

Tijdens de "Directieraad on Tour" kreeg de VNG directieraad vele malen het verzoek van bestuurders uit grensgemeenten om hen meer en beter te ondersteunen bij het oplossen van de knelpunten die zij ervaren door hun ligging aan de grens.

De knelpunten betreffen in het algemeen vooral de arbeidsmarkt (fiscaliteit en sociale zekerheid), onderwijs (diploma erkenning), veiligheid (hulpdiensten, politiesamenwerking), gezondheidszorg (patientmobilititeit), infrastructuur, culturele verschillen en bestuurstructuren. Of, en de mate waarin, deze zaken knellen verschilt per regio en gemeente.

Naar aanleiding van de verzoeken van de grensgemeenten heeft de DR de Directie Europa opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de rol die de VNG kan hebben bij het oplossen van de knelpunten en het faciliteren van de samenwerking.

Aanpak

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van wat de VNG kan betekenen in de problematiek zijn 17 gemeenten geïnterviewd. De groep gemeenten omvat zowel kleine als grote gemeenten en ligt geografisch verspreid langs de gehele landgrens.

- Aa en Hunze
- Baarle-Nassau en Baarle-Hertog
- Coevorden
- Delfzijl
- Enschede
- Hardenberg
- Hengelo
- Maastricht
- Oldambt
- Stadskanaal
- Terneuzen
- Tilburg
- Vaals
- Venlo
- Venray
- Vlagtwedde
- Woensdrecht

In deze gemeenten zijn diepteinterviews gehouden met zowel ambtenaren als bestuurders. Het zwaartepunt van het interview lag bij de vraag:

“Wat moet de rol van VNG zijn in de aanpak van de problematiek rond grensoverschrijdende samenwerking?”

Tijdens de interviews werd nadrukkelijk ingegaan op de natuurlijke rollen die de VNG heeft: belangen behartigen, platform bieden en dienst verlenen.

Om een zo volledig beeld van de situatie en problematiek te krijgen werden daarnaast vragen gesteld rond de huidige situatie van de gemeente op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking, de knelpunten die momenteel bestaan en de relevante spelers op dit gebied die bij grensoverschrijdende samenwerking al een rol spelen.

Resultaten

De interviews hebben een enorme verscheidenheid aan aanbevelingen voor de gewenste rol van de VNG opgeleverd. Zowel de interviews als de extensieve lijst met aanbevelingen is als bijlage bijgevoegd. Hieronder zijn de meest genoemde aanbevelingen beschreven, waarbij er onderscheid is gemaakt tussen de verschillende functies die de VNG zou kunnen vervullen in de belangenbehartiging, in de dienstverlening en in de platformfunctie.

Belangenbehartiging: lobbyen en samenwerken

Maar liefst twaalf van de zeventien gemeenten gaven aan dat de VNG een rol moet spelen in het behartigen van de belangen van grensgemeenten. De gewenste intensiteit van deze rol verschilt per gemeente. Zo vindt de gemeente Delfzijl dat de VNG zou moeten spreken met de echte beslissers in Brussel, Berlijn en Den Haag. Daartegenover stelt de gemeente Enschede dat de VNG vooral een ondersteunende rol moet hebben bij de belangenbehartiging.

Veel gemeenten geven aan dat zij zich niet altijd vertegenwoordigd voelen bij het Rijk. Zo zien de gemeenten Coevorden, Maastricht, Stadskanaal en Vaals graag dat de VNG probeert meer bewustwording te bewerkstelligen bij de Rijksoverheid. De kansen die de grensregio's bieden moeten beter bij het Rijk bekend zijn. De gemeente Coevorden vindt dat de VNG als schakel zou kunnen dienen tussen het Rijk en de grensgemeenten. Een concreet middel dat een betere positie van de grensregio creëert is een grenstoets, of "impact assessment", dat onder meer is voorgesteld door de gemeenten Terneuzen en Enschede. Dit betekent dat de gevolgen van landelijk beleid op de grensregio in kaart worden gebracht, en worden meegenomen in de afweging van beleidskeuzes.

De gemeenten die de Taskforce GROS kennen adviseren de VNG hier actief aan deel te nemen. De Taskforce GROS van de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koningsrelaties en Buitenlandse Zaken houdt zich op nationaal niveau bezig met grensoverschrijdende samenwerking en heeft tot doel de knelpunten rond grensoverschrijdende samenwerking te inventariseren en op te lossen. Aan dit platform nemen de directeuren Internationale Zaken van de vakdepartementen deel en vanuit de provincies is de aanwezigheid, ook op directieurniveau, landsdelig georganiseerd. De directeuren van de Euregio's zijn achtervang van de provincies. Zij zijn niet vast lid, maar wel agendalid. Daarnaast is de SG van het Benelux Secretariaat lid.

De Taskforce GROS is bij de meeste gemeenten niet bekend. Dit is meteen het probleem, omdat dit een belangrijk platform is om knelpunten boven tafel te krijgen en aan te pakken. Daarom bevelen de gemeenten die zich wel bewust zijn van het bestaan van dit platform aan dat de VNG een positie inneemt in de Taskforce, om de gemeenten te vertegenwoordigen.

In het kader van belangenbehartiging vinden veel gemeenten het ook belangrijk dat de VNG intensiever met relevante organisaties gaat samenwerken. Hierbij is intensievere samenwerking met de Euregio's zeer gewenst. Op het gebied van GROS zijn deze organisaties de eerste lijn in samenwerking over de grens. Meer samenwerking kan ook voor een wisselwerking zorgen. De VNG kan de Euregio's ondersteunen om een sterkere nationale en/of internationale positie te verwerven.

Meer samenwerking is ook op internationaal niveau gewenst. VNG zou intensiever kunnen samenwerken met de Belgische en Duitse zusterverenigingen om kansen te benutten en knelpunten op te lossen.

Het behartigen van de belangen van grensgemeenten zou ook vorm moeten krijgen door een sterkere

inbedding van het vraagstuk in de VNG-organisatie. Hoewel er aanbevelingen zijn gedaan voor een veel extensievere organisatie met betrekking tot GROS, zou het belang van GROS al meer benadrukt kunnen worden door het vast agenderen van GROS in de bestuurlijke commissie Europa en Internationaal.

Dienstverlening: in kaart brengen en inzichtelijk maken

De gemeenten zien ook een dienstverlenende taak voor de VNG weggelegd. Deze taak zou zich vooral moeten richten op het bij elkaar brengen van informatie. Zo is er behoefte aan het in kaart brengen van bestaande samenwerkingsverbanden, om alle kansen op het gebied van GROS te kunnen benutten. Er bestaan op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking namelijk al veel verbanden. Deze verbanden zijn echter niet bij alle gemeenten bekend. Om meer inzicht in de problematiek en bestaande verbanden te krijgen wordt ook intensievere samenwerking met zusterverenigingen op het terrein van GROS in de buurlanden genoemd.

Ook andere structuren, zoals bijvoorbeeld initiatieven van de Taskforce GROS en het frequentere en laagdrempeligere Regiocoördinatorenoverleg van de ministeries van BZK en BuZa, zouden in beeld gebracht moeten worden.

Het wordt belangrijk gevonden dat de VNG zich ook richt op het in kaart brengen van de knelpunten en kansen van grensoverschrijdende samenwerking om ervoor te zorgen dat alle knelpunten boven tafel komen..

Daarnaast is het belangrijke om ook de oplossingen in beeld te brengen, bijvoorbeeld door het verzamelen en inzichtelijk maken van best practices, zodat gemeenten van elkaar kunnen leren en niet voor elk knelpunt het wiel opnieuw moeten uitvinden.

Een aantal gemeenten geven aan inzicht te willen hebben hoe de organisatie er aan de andere kant van de grens uitziet ne wie er in het buitenland benaderd moeten worden voor bepaalde zaken. Dit zou de VNG in samenwerking met de buitenlandse zusterverenigingen in kaart kunnen brengen.

Een ander onderwerp waarbij de VNG als dienstverlener kan optreden is de Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS). De gemeenten Enschede, Maastricht en Vaals hebben hun interesse getoond voor een EGTS. De VNG zou de mogelijkheden voor het opstarten van een dergelijke EGTS kunnen onderzoeken.

Platform bieden: verbinden en samenbrengen

De meeste gemeenten vermoeden dat de problemen die zij ondervinden ook in andere gemeenten bestaan. Door als VNG bijeenkomsten te organiseren, kunnen ervaringen en best practices uitgewisseld worden, waardoor gemeenten van elkaar kunnen leren. Voor de VNG kan deze uitwisseling ook als input voor de dienstverlening en belangenbehartiging dienen. Op internationaal niveau kan samen met de zusterverenigingen worden bekeken of zulke bijeenkomsten ook grensoverschrijdend kunnen worden georganiseerd. Het reeds bestaande digitale forum Europanetwerk.nl kan hiervoor ook gebruikt worden, door een groep voor ambtenaren en bestuurders uit de grensregio in het leven te roepen.

Bijlage: Lijst met aanbevelingen

Hieronder vindt u een gegroepeerde lijst van de aanbevelingen uit de interviews. De aanbevelingen zijn gegroepeerd op thema en gerangschikt naar het aantal gemeenten dat binnen het thema een aanbeveling heeft gedaan. Vervolgens vindt u de volledige lijst met aanbevelingen, gerangschikt op thema.

Rang	Thema	Aantal gemeenten	Aantal aanbevelingen
1	Lobby	10	10
2	In kaart brengen en inzichtelijk maken	8	12
	Samenbrengen en verbinden bestaande initiatieven	8	8
4	Platformfunctie	7	10
	Samenwerken met zusterverenigingen	7	7
6	Interne bewustwording VNG	5	8
7	Intensiever samenwerken met Euregio's	5	5
	Opzetten nieuw gremium	4	5
9	Bewustwording bewerkstelligen richting Rijk	4	4
10	Meer aandacht voor EGTS	3	3
	Gemeenten vertegenwoordigen bij Taskforce GROS	3	3
12	Brussel	1	1
	Betere dienstverlening "partner searches"	1	1
	Faciliterende functie in de regio zelf	1	1
	Internationalisering VNG	1	1
	Samenwerking met IPO (Commissarissen)	1	1
	Communiceren n gemeenten over grensregio en Euregio	1	1
	Samen met VNG ervaringen uitdragen (platform)	1	1
	Back Office instellen om administratieve zaken	1	1
	Faciliteren van masterclass Duitse taal en cultuur	1	1
21	Ondersteunen om eerste Europese gemeente te worden	1	1

	Thema	Aanbeveling	Gemeente
1	In kaart/ Inzicht	Bestaande verbanden inzichtelijk maken	Venlo
2		Contactpersonen aan de grens in kaart brengen	Woensdrecht
3		Duitsland in kaart brengen; Visie, contactpersonen	Delfzijl
4		In kaart brengen van kansen en mogelijkheden	Vlagtwedde
5		In kaart brengen van problemen rond regelgeving	Enschede
6		Informatierol voor VNG: welke verbanden bestaan er al, contactpersonen	Terneuzen
7		Inventariseren knelpunten	Maastricht
8		Inzichtelijk maken Haagse kanalen (Taskforce GROS)	Hengelo
9		Inzichtelijk maken van knelpunten en oplossingen: samenwerken en samen leren	Delfzijl
10		Inzichtelijk maken van verschillen in wetgeving aan beide zijden grens	Hengelo
11		Samenwerkingsverbanden kenbaar maken	Hengelo
12		Structuurkaart:wie is in Duitsland verantwoordelijk voor wat	Vlagtwedde
13	Platform	Apart kopje GROS op Europa Netwerk	Venlo
14		Bijeenbrengen van Burgemeesters uit grensgemeenten	Maastricht
15		Bijeenkomsten organiseren over GROS	Oldambt
16		Centraal meldpunt voor problemen grensregio's	Hardenberg
17		Conferenties per regio met deelname zusterverenigingen	Maastricht
18		Congres organiseren met als thema Euregionale contacten	Venray
19		Delen van "lessons learned"	Terneuzen
20		Gestructureerd platform voor problematiek	Vaals
21		Informatieplatform: voor wensen en ideeën, invloed	Venlo
22		VNG als platform voor grensregio's op het gebied van landelijke zaken	Hardenberg
23	Lobby	Afstemming van lobby tussen gemeente en VNG	Enschede
24		Belangen behartigen	Baarle-Hertog/Nassau
25		Constante lobby richting ministeries	Venlo
26		GROS als vast lobbythema, vooral richting Den Haag	Vaals
27		Knelpunten meenemen in beleidsadvisering	Maastricht
28		Lobby, pro-actieve invloed richting	Venray
29		Lobbyen voor invoering grenstoets	Terneuzen
30		Signalen bundelen, richting Den Haag	Hardenberg
31		Spreken met de echte beslissers in Brussel, Berlijn en Den Haag	Delfzijl
32		VNG bestaande krachten bundelen voor sterkere lobby Den Haag en Brussel	Hengelo
33	Samenbrengen/ Verbinden	Aanhaken bij gecreëerde lijnen	Venlo
34		Bestaande initiatieven met elkaar verbinden	Enschede
35		Bestaande initiatieven met elkaar verbinden	Hengelo
36		Grensgemeenten en provincies bij elkaar brengen om richting Brussel te positioneren	Delfzijl

	Thema	Aanbeveling	Gemeente
37		In contact komen met andere regionale organisaties	Stadskanaal
38		Overleg met BeNeGO	Tilburg
39		Samenbrengen van bestaande GROS-organisaties	Venray
40		Signalen voor lobby bundelen	Hardenberg
41	VNG	Vast thema GROS binnen Bestuurlijke Commissie VNG	Enschede
42		Bewustwording over GROS bij VNG zelf	Maastricht
43		Bezoek DR en Bestuur aan Baarle-H en N	Baarle-Hertog/Nassau
44		Europees aspect meenemen op elke afdeling	Maastricht
45		GROS als VNG prioriteit	Maastricht
46		Internationale boodschap meegeven aan bestuurders	Maastricht
47		VNG afdeling voor GROS opzetten	Vaals
48		VNG'er met kennis van zaken o.a. over het systeem aan de andere kant vd grens	Woensdrecht
49	Zustervereniging	Belangenbehartiging samen met VVSG doen	Baarle-Hertog/Nassau
50		Bijeenkomsten organiseren met gemeenten en zusterverenigingen	Venray
51		Contact met VVSG en Vlaamse gemeenten	Woensdrecht
52		Intensievere samenwerking met VVSG	Tilburg
53		Met zusterorganisaties onderzoeken wat de mogelijkheden van GROS zijn	Delfzijl
54		Nauwe samenwerking met zusterverenigingen, gemeenschappelijke strategie	Coevorden
55		Samenwerking met Duitse Städtetag	Venlo
56	Euregio	Aanschuiven bij Euregio	Tilburg
57		Banden aanhalen met Euregio	Terneuzen
58		EDR als aanspreekpunt VNG, samenwerking met Euregio	Aa en Hunze
59		Samenwerking met EDR	Stadskanaal
60		Samenwerking met Euregio om kansen te benutten	Hengelo
61	Opzetten	Faciliteren v Ontwikkelen structuur om grensgemeenten te bundelen	Coevorden
62		Integraal VNG programma aanpak grensproblematiek	Coevorden
63		Integrale VNG visie voor problematiek grensregio's	Vaals
64		Opstarten werkgroep in kaart brengen kansen en belemmeringen	Stadskanaal
65		Samenwerkingsverband gemeenten met zelfde problemen	Baarle-Hertog/Nassau
66	Rijk/bewust	Bewustwording bij Rijk over potentieel grensgebieden en GROS	Maastricht
67		Bewustwording Rijk bewerkstelligen belang GROS	Stadskanaal
68		Concrete aanpak van VNG voor bewustwording in Den Haag	Vaals
69		Schakel vormen tussen gemeenten en Den Haag, bewustwording	Coevorden
70	Taskforce GROS	Gemeenten betrekken bij input en operationalisering knelpunten Taskforce GROS	Enschede
71		Positie in Taskforce GROS	Maastricht
72		VNG positie bij Taskforce GROS, ook voor belangenbehartiging	Venlo
73	Brussel	Actief vertegenwoordigen van Grensregio in Brussel	Oldambt
74		Weg naar Brussel uitstippelen voor grensgemeenten	Oldambt

	Thema	Aanbeveling	Gemeente
75	Dienstverlening	Communiceren naar grensgemeenten over grensregio en Euregio	Vlagtwedde
76	EGTS	Meer aandacht voor EGTS	Maastricht
77	Faciliteren	Faciliterende functie in de regio zelf	Delfzijl
78	Internationalisering	Internationalisering VNG om Europa en internationalisering te verspreiden	Maastricht
79	IPO	Goede samenwerking met IPO vanwege rol van Commissarissen	Venlo
80	Partner Searches	Betere dienstverlening "partner searches", i.s.m. zusterverenigingen	Hardenberg
81	Uitwisselen	Samen met VNG ervaringen uitdragen	Baarle-Hertog/Nassau
83		Faciliteren van masterclass Duitse taal en cultuur	Vlagtwedde
84		Ondersteunen om eerste Europese gemeente te worden	Baarle-Hertog/Nassau

Bijlagen: Verslagen Interviews

Gemeente Aa en Hunze

Bert Wassink – Wethouder Internationale Zaken

Piet Flap – Projectleider WMO/arbeidsmarktbeleid

Knelpunten

Hoewel de gemeente Aa en Hunze topografisch niet direct aan de grens ligt onderhoudt zij nauwe banden met de Duitse gemeenten Vrees en Lindern. De intensivering van die samenwerking is volop in ontwikkeling

De samenwerking met Vrees en Lindern gaat vloeiend en Aa en Hunze is tot op heden niet op knellende regelgeving gestuit. Ook het benaderen van gemeenten over de grens gaat gemakkelijk. De EDR is hierbij ondersteunend en legt de contacten.

Huidige Situatie

“Ik heb hier een kaart van de Eems-Dollard Regio hangen voor mijn eigen inzicht en gevoel. Als Nederlandse gemeente ben je gericht op Nederland, we zitten hier echter in een gebied dat dichterbij Bremen ligt dan bij Amsterdam. Het is een reminder voor mezelf om verder te kijken.”, aldus wethouder Bert Wassink

Door verder te kijken komen er mooie dingen van de grond. Zo heeft de gemeente een aantal projecten, waaronder drie Interreg projecten, lopen waarbij over de grens wordt samengewerkt.

Aa en Hunze heeft te maken met vergrijzing en ontgroening en is actiever geworden in het kijken naar de oplossingen hiervoor, die ook over de grens liggen. De gemeente is op zoek naar initiatieven waarin samenwerking centraal staat en er wordt gekeken naar de manier waarop gemeenten elkaar kunnen helpen.

Met de gemeente Vrees bestaat er een project waar alleen zij en Aa en Hunze bij aangesloten zijn. Beide gemeenten hebben vraagstukken ten aanzien van diverse aspecten van leefbaarheid op het platteland en hebben in elkaar goede partners gevonden. Het INTERREG-project wordt gefinancierd door de EDR, de deelstaat Niedersachsen en de provincie Drenthe.

De gemeente heeft samen met EDR en provincie voor één van haar dorpen, Annerveenschekanaal, een project gefinancierd in het kader van het kunst en cultuurfestival ‘Kleurrijk Kanaal’. Dit was een succesvol uitwisselingsprogramma van kunstenaars, opgezet met de Duitse gemeente Lindern.

Toch is internationale samenwerking nog geen groot onderwerp op collegeniveau. Aa en Hunze is immers niet direct een grensgemeente en het is niet meteen een logische stap om over de grens te gaan. Maar provincies en regio's gaan voortdurend over de grens en als gemeente lift je dan automatisch mee met de rest.

Aa en Hunze heeft een goede naam opgebouwd wanneer het gaat om internationale projecten en wordt gezien als een betrouwbare partner. Dit werkt positief door in samenwerking en profilering.

Relevante Spelers

De EDR heeft een belangrijke rol voor de gemeenten in de regio. Zij heeft een goed overzicht van de mogelijkheden over de grens en ondersteunt de gemeenten goed bij grensoverschrijdende samenwerking. De EDR heeft veel ervaring en weet daardoor grotendeels waar de kansen liggen en in hoeverre grensoverschrijdende samenwerking kan plaatsvinden. Wanneer Aa en Hunze iets met haar partners wil opzetten dan is de EDR dan ook het eerste aanspreekpunt.

Ook bestaat er een nauwe samenwerking met de provincie Drenthe. Aa en Hunze is bijvoorbeeld aangesloten bij het Healthy Ageing programma van Noord Nederland, waarbij ook bepaalde delen van Duitsland aangehaakt zijn. Voorts is Aa en Hunze subpartner van de provincie Drenthe in het INTERREG-project iAge. Dit project is onderdeel van het Europese programma INTERREG IV B dat de samenwerking bevordert tussen de Europese regio's rondom de Noordzee. iAge staat voor e-Inclusion in Ageing Europe en heeft als doel de regionale economische ontwikkeling en de leefbaarheid te stimuleren in gebieden die sterk vergrijzen.

RoI VNG

Omdat de samenwerking tot op heden vlekkeloos verloopt en er voldoende ondersteuning is vanuit de EDR zien de heer Flap en wethouder Wassink geen grote rol weggelegd voor de VNG.

Wel zien zij er toegevoegde waarde in de EDR een aanspreekpunt voor de VNG te laten zijn. "Regelmatig overleg biedt inzicht, en inzicht biedt mogelijkheden." aldus de heer Flap

Gemeente Baarle-Nassau en Gemeente Baarle-Hertog

Vincent Braam – Waarnemend burgemeester Baarle-Nassau

Yvonne Cornelissen – Gemeentesecretaris Baarle-Nassau

Hanneke Schutte - Euroambtenaar Baarle-Nassau

Jan Vervoort - Gemeentesecretaris Baarle-Hertog

Trees van Geluwe - Euroambtenaar Baarle-Hertog

Huidige situatie

De gemeente Baarle-Nassau is een bijzonder fenomeen binnen de grensgemeenten. De gemeente kan niet los gezien worden van haar evenknie aan de Belgische zijde, Baarle-Hertog, omdat er over en weer enclaves bestaan en zelfs enclaves binnen enclaves. Dat er veel overleg is tussen beide gemeenten is dan ook vanzelfsprekend. Bij dit interview zijn dan ook twee collega's uit Baarle-Hertog uitgenodigd.

Voor 1998 bestond er overleg tussen Baarle Hertog en Nassau op louter Adhoc niveau. Het kennen van de betreffende wethouder of ambtenaar aan de andere kant was bepalend voor samenwerking. De samenwerking heeft zich ontwikkeld en geprofessionaliseerd door het opzetten van het gemeenschappelijk orgaan Baarle (GOB). Beide gemeenten maken daar deel van uit. De gemeenschappelijke beleidsbeslissingen worden daar gemaakt op plenair niveau. Beide gemeenteraden moeten nog wel afzonderlijk de beslissingen nemen. Besluiten in het GOB zijn bindend voor de partijen en het beleid wordt aangenomen via een dubbele meerderheid. Het GOB is een grote stap geweest in de samenwerking tussen beide gemeenten, vroeger liep en werknemer heen en weer te pendelen om de beide raadsvergaderingen van elkaar op de hoogte te houden. Het gemeenschappelijk orgaan is een goed hulpmiddel om besluitvorming beter te stroomlijnen.

De gemeente denkt graag mee over oplossingen bij het grensoverschrijdend samenwerken en draagt oplossingen aan via verschillende partners. Zo heeft de Taskforce GROS (waarvan ook de grensmakeelaar deel uitmaakte) drie mogelijke, onderling complementaire, oplossingsrichtingen geformuleerd voor Baarle. Door de gemeenten een uitzonderingspositie te geven zouden er daadwerkelijk oplossingen van de grond kunnen komen. Er zou afwijkende regelgeving kunnen worden toegepast omwille van technische onmogelijkheden binnen de specifieke situatie in Baarle-Nassau. Binnen nieuwe wetgevingen moet de mogelijkheid worden voorzien dat de minister afwijking kan verlenen omwille van technische onmogelijkheden, bijvoorbeeld binnen grensregio's.

Een andere oplossing zou zijn dat de gemeenten de mogelijkheid krijgen om binnen bepaalde beleidsterreinen voor één volledige, Vlaamse of Nederlandse, wetgeving te kiezen. Wanneer het gaat om bijvoorbeeld rampenplanning zou Baarle dan kunnen kiezen voor volledige Nederlandse of volledige Vlaamse wet- en regelgeving.

Knelpunten

De bijzondere situatie van beide gemeenten met het grote aantal enclaves, vraagt om nauwe samenwerking. Daarbij wordt regelmatig tegen verschillende knelpunten aangelopen.

Burgemeester Braam merkt op dat je in Baarle-Nassau en Baarle-Hertog alle mogelijke knelpunten tegenkomt. "Wanneer je van deze gemeenten een experimenteer regio zou maken, weet je zeker dat

je meteen alle problemen rond grensproblematiek aanpakt”.

Hoewel de inwoners in deze gemeenten vaak half Belg en half Nederlands zijn en de grens tussen Nederland en België binnen dit gebied zo dicht op ligt dat er geen verschil meer wordt gezien tussen een Belg en een Nederlander worden er wel degelijk op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau cultuurverschillen ervaren, met name in overlegsituaties.

De grootste knelpunten binnen Nassau en Hertog ontstaan door de enclave situatie. Er is regelmatig een confrontatie van verschillende wetgeving, geldstromen en uitvoeringsmogelijkheden. Dat is in de praktijk een enorme uitdaging wat ons tot een zeer boeiende streek maakt.

“Wanneer je hier tien minuten door het dorp loopt steek je al snel dertig keer de grens over.”, aldus burgemeester Braam.

Het grootste verschil tussen de situatie van Baarle-Nassau en Baarle-Hertog en andere grensgemeenten is dat hier op alle terreinen gedwongen samenwerking plaatsvindt. Het is in dit gebied geen kwestie van vrijwilligheid, om tot een goed dagelijks bestuur te komen zijn wij als gemeenten verplicht om samen te werken.

De knelpunten die bij deze enclave situatie komen kijken zijn eindeloos, van postzegels tot huisnummers alles moet via een Belgische en Nederlandse bril worden bekeken. Dit maakt de streek als een goed voorbeeld voor grensoverschrijdende samenwerking. Als hier zaken goed opgelost kunnen worden dan kan dat overal.

De gemeenten gaan pragmatisch met hun uitzonderlijke situatie om. Het is vooral een zoektocht naar oplossingen, maar zolang de wil bestaat om samen te werken zullen zaken uiteindelijk worden opgelost.

Relevante Spelers

De provincie is een belangrijke partner voor de gemeenten, zeker in de tijd van Taskforce GROS. Zij zijn bij de gemeenten op bezoek geweest waaruit een samenwerking ontstond. Bij de Taskforce GROS zijn de gemeenten toegevoegd aan de waslijst met knelpunten. Hierover is vervolgens vaak gesproken maar na de opheffing van de Taskforce heeft dit uiteindelijk tot niets geleid.

Uit de overleggen met de Taskforce GROS zijn we gekomen tot een aantal probleemoplossende mogelijkheden, we waren echt hoopvol dat daar iets mee ging gebeuren. De grensmakelaar is langs geweest om de oplossingen te bespreken en daarna is het helaas stil komen te liggen. Hieruit blijkt dat men in Brussel en Den Haag onvoldoende op de hoogte is van de enclavesituatie/-problematiek. Ondanks het feit dat er een aantal keren een delegatie van het GROS in Baarle op bezoek is geweest en men met eigen ogen de situatie hier heeft kunnen aanschouwen, lijkt de schaal van beide gemeenten van dien aard dat e.e.a. serieus wordt genomen in Den Haag of Brussel.

Rol van de VNG

De gemeenteraad van Baarle-Nassau heeft ervoor gekozen om gezamenlijk de route te bewandelen om de eerste Europese gemeente te worden. Het beeld van een Europese gemeente is echter heel onduidelijk, er bestaat immers geen voorbeeld van. In deze specifieke situatie moet er buiten de kaders worden gekeken om tot oplossingen te komen. De VNG zou de gemeenten kunnen ondersteunen bij de zoektocht naar de wijze van invulling van de Europese gemeente. Indien het in de toekomst inderdaad tot de vorming van een Europese Gemeente zal komen, zal de hulp van de hogere overheden

nodig zijn, bijvoorbeeld om e.e.a. wettelijk mogelijk te maken (er zal misschien afgeweken moeten worden van nationale wetgeving). Wellicht zou de VNG een rol kunnen spelen als intermediair tussen de gemeente en de hogere overheden.

Daarnaast zou er een samenwerkingsverband kunnen worden georganiseerd met gemeenten die in dezelfde situatie verkeren of dezelfde problematiek kennen. Door een dergelijk verband op te zetten kunnen gemeenten hun problemen delen en van elkaar leren.

De gedrevenheid waarmee de gemeenten samenwerken aan een zo praktisch mogelijke oplossing voor alle knelpunten die zich opdoen kan als voorbeeld gelden voor andere grensgemeenten. De gemeenten zouden zich graag opstellen als pionier gemeente waarvan anderen veel kunnen leren.

De VNG kan daarnaast een belangrijke rol vervullen in het behartigen van belangen voor de grensgemeenten in het algemeen maar vooral voor de specifieke situatie van Baarle. Dit kan opgepakt worden met de VVSG om de aandacht voor de problematiek te vergroten. Voor Baarle gaat het erom dat het probleem bij zowel de Nederlandse als de Vlaamse regering aandacht krijgt en er vervolgens oplossingsgericht gewerkt kan worden.

“Baarle is Europa! Wat hier in het klein plaats vindt, vindt in Europa op grote schaal plaats. Vanuit onze regio valt zoveel te vertalen naar het grotere plaatje. Onze problemen zijn geen problemen op Madurodam niveau, het is veel groter dan dat!”, aldus burgemeester Braam.

“Onze gemeenten zijn trots op onze ervaring en we willen ook bijdragen aan de oplossing van problematieken. De VNG staat er niet absoluut niet alleen voor ook onze medewerkers kunnen meewerken aan een grenzeloze toekomst.”, aldus Yvonne Cornelissen.

Wij zouden het zeer op prijs stellen als het bestuur van de VNG een keer in deze gemeente komt vergaderen, zo kunnen ze zien hoe de situatie in de praktijk daadwerkelijk is. Baarle zou hierna graag het standpunt van het bestuur over deze specifieke situatie willen horen.

Gemeente Coevorden

Bert Bouwmeester - Burgemeester (foto)

Henk Everts – Beleidsmedewerker internationale contacten

Henk Oortmann – Beleidsmedewerker Economie en Bedrijfscontact functionaris Europark

Knelpunten

Als grensgemeente met onder andere een grensoverschrijdend bedrijventerrein heeft Coevorden dagelijks te maken met grensoverschrijdende samenwerking. “Wanneer je als grensgemeente met je rug naar de grens gaat staan beperk je je gezichtsveld tot 180 graden in plaats van 360”, vertelt Henk Everts. “Daarom zit grensoverschrijdend samenwerken in het bloed van bestuurders en ambtenaren van de gemeente Coevorden en investeert de gemeente veel tijd en kennis in regionale en internationale zaken.”

Binnen Coevorden is met groot enthousiasme een nota internationaal beleid opgesteld dat op dit moment in de fase van afronding is. Omdat Brussel binnen de gemeente een uitdagend verhaal blijft, heeft de gemeente binnen de nota drie heldere blokken neergezet; Europa2020, de structuurfondsen en grensoverschrijdende samenwerking. De gemeente heeft nu niet alleen een lokale doelstelling, de doelstelling draagt ook bij aan een Europese en mondiale doelstelling.

Burgemeester Bouwmeester stelt dat knelpunten zouden moeten worden aangevlogen vanuit de gemeente zelf. “De vraag die centraal staat is eigenlijk wat een gemeente als Coevorden - een gemeente die zowel letterlijk als figuurlijk dicht op de grens zit - , kan bijdragen aan de algemene knelpunten die grensgemeenten ervaren. Wanneer er gekeken wordt naar Nederland en naar de grootte van de grensregio én wanneer men zich realiseert waarop de economie van Nederland gebaseerd is, dan is het van levensbelang dat gemeenten in Nederland zich kunnen ontwikkelen binnen een sterker gefedereerd Europa, als relevante spelers binnen de grensregio. Om dit te kunnen bewerkstelligen heb je als gemeente in een grensregio een oriëntatie nodig op datgene wat er in de directe omgeving gebeurt.”

De grote bottleneck in het algemeen is dat er een barrière bestaat tussen de taal en cultuur van, in het geval van Coevorden, Nederland en Duitsland. Daarnaast bestaat er ook een verschil in systemen van informatievoorziening, certificeringen, bouw- en milieuregelgeving waardoor je continu op een grote achterstand wordt gezet. Als grensgemeente moet je weten wat er aan de andere kant van de grens relevant is, wat de mogelijkheden en de kansen zijn, maar ook wat de bedreigingen zijn, zodat je daar tijdig op kunt inhaken.

Huidige Situatie

De gemeente komt in de praktijk op tal van momenten tot de conclusie dat er meer kansen benut zouden kunnen worden als er een betere aansluiting zou zijn met de andere kant van de grens. Kijk bijvoorbeeld naar de grote demografische verschillen, scholing en werkgelegenheidontwikkelingen. Daar zitten geweldige kansen in, maar er dienen zich ook belemmeringen aan door de grens. Samenwerking tussen gemeenten binnen de landsgrenzen gaat gemakkelijk, maar zodra er een grens tussen ligt moet er een extra slag gemaakt worden.

Zo'n extra slag wordt door de gemeente Coevorden bijvoorbeeld gemaakt in het geschikt maken van jongeren voor de Duitse arbeidsmarkt. MBO studenten zijn vaak aangewezen op de regio. Dit is de

groep die uiteindelijk zal blijven. Daarom wordt er met scholen samengewerkt en het belang van de Duitse taal wordt onder de aandacht gebracht. Een dergelijk knelpunt valt niet op nationaal niveau te regelen, het zit dieper. De oplossing begint bij begrip voor elkaars cultuur en taal.

Als logistiek verlengstuk van Rotterdam (Dryport) heeft Coevorden een sleutelpositie in het versterken van de Nederlandse economie.. Rotterdam heeft nieuwe, slimmere logistieke oplossingen nodig om maritieme goederenstromen te kunnen verwezenlijken. Het concept van Dryport in het achterland die als een verlengstuk van de zeehaven functioneren kan daarvoor uitkomst bieden. Een succesvolle doorontwikkeling van havens in Rotterdam en Amsterdam staat of valt met een vlotte verbinding naar het Europese achterland. Coevorden ligt daarbij op een natuurlijk geschikte positie en ligt centraler in Europa dan Amsterdam. Het is in het directe belang van Amsterdam en Rotterdam dat er langs de Nederlands-Duitse grens een verbinding gemaakt kan worden naar de andere kant van de landsgrens.

Relevante Spelers

Burgemeester Bert Bouwmeester is voorzitter van de Eems Dollard Regio (EDR). Deze organisatie is een belangrijke speler voor de gemeente Coevorden. Binnen de EDR is een verandering van positionering gaande waarbij de interne structuur verandert wordt. Partners moeten zich hierbij herkennen in hun rol en zich bewust worden van kansen en mogelijkheden voor de grensregio.

Andere grensgemeenten zijn relevante spelers wanneer het gaat om grensoverschrijdende samenwerking. Buurgemeenten worden bij vragen en in samenwerking snel benaderd. Andere grensgemeenten vinden elkaar echter minder snel, dit zorgt ervoor dat we als gemeente eigenlijk niet altijd goed weten wat er in andere grensgemeenten speelt die niet zo dichtbij ons liggen. Het is echter wel belangrijk om dit te weten, omdat gemeenten immers van elkaar kunnen leren en op bepaalde gebieden wellicht zelfs kunnen samenwerken. Beter op de hoogte zijn van wat er speelt in de andere grensregio's zou een goede input kunnen geven aan de EDR.

Grensmakelaar Wim van Gelder heeft een aantal goede uitspraken in zijn eindrapport gedaan over het belang het uitwisselen van kennis. De gemeente Coevorden heeft actief onderdeel uitgemaakt van het programma van de Grensmakelaar. De gemeente was daarmee de enige uit de regio. In Duitsland werd de grensmakelaar zeer gewaardeerd: Nederland maakte een gebaar. Zeker in het begin van de werkzaamheden was men bevreesd voor verlanglijstjes maar uiteindelijk had men wel waardering omdat het de onderlinge relatie meer betekenis heeft gegeven.

Taskforce GROS is bij de gemeente Coevorden bekend. De gemeente hoort echter weinig over wat er precies in het regiocoördinaten overleg gebeurt. Het wordt tijd dat gemeenten daarin actiever worden benaderd.

Het Crossborder Business overleg is een initiatief van Nordrhein Westfalen en Den Haag, zij stuurden dit aan. Daaruit zijn waslijsten aan knelpunten ontstaan waaruit vervolgens een verdrag zou volgen, dit is echter nooit gebeurd. Vervolgens is de Duits Nederlandse werkgroep opgericht. Binnenlandse Zaken is hier de aanjager in geweest. Vorig jaar is er uiteindelijk een verdrag gesloten tussen Duitsland en Nederland om daar waar burgers financiële nadelen ondervinden door grensoverschrijdend werk, te compenseren.

Rol van de VNG.

“Voor een gemeente in een grensregio is een integrale aanpak van grensproblematiek van vitaal belang. Juist in de positie als eerste overheid moet je voor je burgers en ondernemers effectief kunnen opereren op de relevante onderwerpen aan de andere kant van de grens. De VNG zal een hele verstan-

dige investering doen door het belang van de grensregio te erkennen en via een programma de positie van de gemeente ook op dat gebied versterken. "Aldus burgemeester Bouwmeester.

Het ontwikkelen van een structuur om grensgemeenten te bundelen heeft een meerwaarde voor de gehele grensregio. Gemeenten staan er op dit moment in principe allemaal alleen voor. Het zou een goede zaak zijn als gemeenten op het juiste spoor worden gezet. De VNG kan hierin een rol spelen en een faciliterende functie op zich nemen. Nauwe samenwerking met zusterverenigingen uit Duitsland en België kan daarbij van betekenis zijn en uiteindelijk uitmonden in een gemeenschappelijke strategie.

Daarnaast kan de VNG als een schakel dienen tussen Den Haag en gemeenten en visa versa. De grensregio zou niet meer benaderd moeten worden alsof het een blok aan het been is maar juist vanuit hun potentieel. Uiteindelijk zijn het de nationale rechtssystemen die bepalen wat wel en niet kan, bij het creëren van deze rechtssystemen zou er niet alleen meer vanuit Den Haag moeten worden gedacht, de werkelijkheid is veel diverser dan dat. De VNG kan een grote invloed hebben op de bewustwording hiervan.

Gemeente Delfzijl

Edward Stulp – Wethouder Economische Zaken, Grondbedrijven en Plattelandsvoorziening

Hanneke Schoone – Beleidsmedewerker Internationale Betrekkingen

Knelpunten

Als op twee na grootste havenstad van Nederland werkt Delfzijl veel samen met de Duitse burens aan de andere kant van de Eems. Het water tussen Delfzijl en de grens is meteen ook het grootste knelpunt voor de gemeente in deze samenwerking. De rivier maakt de grens helaas niet vloeibaarder.

Delfzijl ligt aan het werelderfgoed van de Waddenzee. Aan beide zijden van de grens wordt hier anders mee omgegaan. Zo gaat de verdieping van de Willemshaven veel sneller en makkelijker dan die van de Eemshaven. Er bestaan hierdoor verschillen die niet zouden moeten bestaan binnen Europa.

De gemeente stuit ook regelmatig op kunstmatige keuzes aan beide kanten van de grens. Vanwege de beperkende werking van de grens kiezen gemeenten sneller voor oplossingen binnen de landsgrenzen terwijl er over de grens wellicht veel meer te behalen valt.

“Binnen een Europese gedachte zou de grens niet meer als een belemmering moeten worden gezien maar als een kans”, vindt wethouder Stulp. “Hierdoor blijft er een enorm potentieel aan de andere kant van de grens liggen. Het Duitse achterland met steden als Wilhelmshaven en Emden zijn voor Delfzijl ontzettend belangrijk en liggen veel dichterbij dan een Nederlandse stad met potentieel, zoals Rotterdam. De Haagse bestuurders zouden hun ogen daar eens op moeten richten.”

Huidige Situatie

Op dit moment is de gemeente Delfzijl bezig met een herpositionering binnen de vier noordelijke havens (Eemshaven, Delfzijl, Emden en Wilhelmshaven). De gemeente, met het tweede grote chemiepark van Nederland, richt zich daarnaast op de topsectoren Energie en Chemie en heeft een regionale functie. Delfzijl heeft een haven waar zowel binnen als buitenvaart kan plaatsvinden en wil graag het enorme economische groeipotentieel onder de aandacht brengen en benutten. Via Delfzijl kan heel Noord Nederland ontsloten worden, zowel voor de Duitse Miljoenensteden, het ERuhrgebied als voor de Randstad.

Het samenwerken over de grens speelt in Delfzijl een belangrijke rol. De gemeente zet zich ervoor in om de kansen die in de toekomst voor economische, culturele en sociale groei kunnen zorgen, te benutten.

Relevante Spelers

De EDR is voor de gemeente Delfzijl de belangrijkste partner wanneer het gaat om samenwerking met de Duitse burens. De Euregio is hiervoor eigenlijk te groot en minder praktisch.

De gemeente Delfzijl geeft de voorkeur aan korte lijntjes; direct contact met Duitse gemeenten geeft de prettigste samenwerking. “Delfzijl moet eigenlijk met Emden knuffelen om de grensoverschrijdende samenwerking een impuls te geven”, aldus wethouder Stulp.

De bestuurders in den Haag hebben veelal hun blik naar binnengekeerd, richting randstad. Als er al initiatieven zijn om grensoverschrijdende samenwerking te vergemakkelijken, heeft Delfzijl daar niets van gemerkt.

Rol van de VNG

Schoone en Stulp zien meerdere rollen voor de VNG weggelegd. Allereerst zou de VNG een faciliterende rol op zich moeten nemen om grensgemeenten en wellicht provincies bij elkaar te brengen om hen zo gezamenlijk richting Brussel te positioneren.

Voor de regio liggen er enorme kansen die tot op heden onbenut zijn, tezamen met de VNG en andere grensgemeenten zou er gekeken kunnen worden naar hoe grensoverschrijdende samenwerking handen en voeten kan worden gegeven. Het is belangrijk meteen de verbinding te maken met Duitsland. De visie richting Duitsland moet transparant gemaakt worden. En er moet in kaart worden gebracht welke instellingen aan de andere zijde van de grens benaderd zouden moeten worden. Grensgemeenten zitten met veel vragen; Hoe lobby je in Duitsland? Wie spreek je aan? Welke strategie moet gebruikt worden?

De VNG kan grensgemeenten ondersteunen door te spreken met de echte beslissers in Brussel, Berlijn en Den Haag. Het is aan de grensgemeenten om grensoverschrijdend te werken, maar de koppeling tussen micro en macro niveau kan bij de VNG liggen.

De VNG kan ook een impuls geven aan grensoverschrijdende samenwerking door alle algemene knelpunten en oplossingen inzichtelijk te maken aan de hand van projecten die binnen de grensregio lopen. Hierdoor kunnen grensgemeenten samenwerken en leren van anderen. Waarom zou men elke keer het wiel opnieuw moeten uitvinden?

Wellicht kan de VNG ook een faciliterende functie hebben in de regio zelf, bijvoorbeeld door gezamenlijk te brainstormen over knelpunten in het Dollard gebied met zowel Duitse als Nederlandse partners. Daarbij zou gefocust moeten worden op uiteenlopende perspectieven, waaronder cultuur, toerisme, infrastructuur en arbeidsmarkt.

Grensoverschrijdende samenwerking omvat zoveel. De VNG zou samen met zusterverenigingen kunnen onderzoeken wat de mogelijkheden zijn.

Gemeente Enschede

Peter den Oudsten – Burgemeester (foto)
Toon Bom – Senior Beleidsadviseur Europa

Huidige Situatie

Grensoverschrijdende samenwerking zit hier in de samenleving. “Het plat aan Twentse kant is hetzelfde plat als aan de Duitse kant”, aldus burgemeester Den Oudsten. De regio biedt heel veel kansen voor samenwerking en dit gebeurt op veel vlakken al. Zo werkt Den Oudsten op het thema innovatie en regionale economie samen met zijn ambtsgenoot uit Münster en de universiteiten van Münster en Enschede. De Twentse steden (Netwerkstad Twente) werken al jaren grensoverschrijdend samen met de steden Münster en Osnabrück.

Het Daily Urban System Twente kent één economie en één arbeidsmarkt. Er zijn dagelijks veel vervoersbewegingen binnen Twente en over de grens met Duitsland. Het World Trade Center, de Universiteit Twente en Saxion Hogeschool en de daaruit voortkomende 60-70 nieuwe spin-off bedrijven per jaar vormen samen met internationaal georiënteerde bedrijven zoals Vredestein, Ten Cate en Thales een grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt. Multi-modale grensoverschrijdende bereikbaarheid is hiervoor een vereiste. Zelf over mobiliteitsbudgetten beschikken is voor Twente heel belangrijk. Het afschaffen van de WGR+ status is daarom een enorm risico. Als de provincie beslist over bijvoorbeeld het treinvervoer tussen Enschede – Münster of Hengelo- Bad Bentheim, moet je maar afwachten of deze verbindingen de aandacht krijgen die ze verdienen. De WGR+ status past bij de inzet van de VNG om kracht van gemeenten te versterken. Het Daily Urban System van Twente is erg belangrijk en heeft een grensoverschrijdend component.

De Universiteit Twente (UT) is een ondernemende universiteit in een regio met een maakindustrie die voor een groot deel is gericht op hightech systemen en materialen. 12.000 Bedrijven en 21.500 werknemers zijn actief in deze innovatieve sector.

Verschillen in omstandigheden aan beide kanten van de grens bieden veel mogelijkheden voor grensoverschrijdende samenwerking. De werkloosheid in de regio Twente is hoog, terwijl in het Duitse grensgebied veel vraag is naar arbeidskrachten. In Münster is bijvoorbeeld veel vraag naar geschoolde medewerkers kinderopvang, terwijl er in Enschede en de regio Twente een overaanbod is. Verschillen in cultuur, taal, arbeidsvoorwaarden en diploma-eisen maken dat er op het vlak van grensarbeid nog een wereld te winnen is.

Soms wordt grensoverschrijdende samenwerking bemoeilijkt door concurrentie. Zo maakt Luchthaven Twente op dit moment een doorstart. Deze luchthaven zal concurreren met de luchthaven van Münster/Osnabrück, die 80 kilometer verderop ligt. De uitgangspositie van de Twentse luchthaven is goed omdat er al een militaire luchthaven met uitstekende landingsbanen beschikbaar is en de exploitatie van de luchthaven daar niet mee hoeft te worden belast.

Knelpunten

Er zijn legio mogelijkheden om de economie verder te versterken en groei te realiseren door meer samen te werken met Duitse partners, maar er zijn tegelijkertijd belemmeringen die samenwerking bemoeilijken. Zo wordt arbeidsmobiliteit beperkt door enerzijds taalproblemen (kwaliteit Duitse taalbeheersing is zeer beperkt) en anderzijds problemen met de erkenning van diploma's. Daarnaast beperkt

het ontbreken van minimumloon in Duitsland arbeidsmobiliteit, omdat Nederlandse uitkeringen soms interessanter zijn.

Ook op het terrein van fysieke veiligheid zijn nog niet alle knelpunten opgelost. De aansturing van politie en brandweer is verschillend aan beide zijden van de grens. Burgemeester Den Oudsten noemt hier als voorbeeld dat tijdens de vuurwerkramp de Duitse brandweer niet aangesloten was op het communicatiesysteem van de Nederlandse collega's. Dit is pas in de laatste jaren verbeterd. Ook bestuurlijk is de Duitse veiligheidswereld duidelijk anders dan in Nederland. De burgemeesters van Gronau en Münster hebben op het gebied van veiligheid niet dezelfde verantwoordelijkheid zoals Den Oudsten die heeft als burgemeester van Enschede.

Een ander knelpunt is grensoverschrijdende dienstverlening. Hierin zijn al stappen gemaakt. Zo zijn er taken overgenomen van het Consulaat in Düsseldorf, wat betreft paspoorten. Nederlanders die in Duitsland wonen kunnen hun paspoort ophalen in Enschede, terwijl ze daarvoor vroeger naar Den Haag moesten reizen. Voor de universiteitssteden is stroomlijningen van dienstverlening rond werken verblijfvergunningen erg belangrijk. Dit zijn ook beleidsterreinen die landelijk van belang worden geacht en waarbij een rol voor grensgemeenten is weggelegd. Toon Bom vertelt dat verschillende Nederlandse steden beschikken over een Expatcenter. Een dergelijke voorziening is er ook in Twente. De bedoeling is om de dienstverlening van bijvoorbeeld de IND, gemeente en Belastingdienst gebundeld aan te bieden, zodat mensen niet allerlei stations hoeven langs te gaan. De expatcenters hebben hiernaast tot taak om de expats wegwijs te maken in stad en regio en behulpzaam te zijn bij het vinden van een woning, werk voor de partner, kinderopvang of onderwijsvoorziening.

Nog niet alle knelpunten zijn opgelost. Het is verstandig om hier meer aandacht te besteden. De meeste knelpunten komen ook voor in andere delen van het grensgebied Nederland-Duitsland. Een deel van deze knelpunten kan daarom het best samen met andere grensregio's worden aangepakt. De Taskforce GROS (grensoverschrijdende samenwerking) onder leiding van BZK levert hieraan een bijdrage.

Relevante Spelers

Burgemeester Den Oudsten is sinds kort vicevoorzitter van het bestuur van de EUREGIO. Volgens Den Oudsten is de EUREGIO nog een tamelijk logge machine. De Euregio bestrijkt een aanzienlijk gebied. De meeste aandacht is gericht op kleinere gemeenten. "Dit geeft altijd een gebrek aan tempo," aldus Den Oudsten. "Economisch meedoen is snel meedenken en beslissen. Wil je internationaal meedoen dan moet je verder denken dan op gemeentelijk niveau."

"De EUREGIO moet zich focussen op het versterken van de samenwerking en de ontwikkeling van het gebied op de thema's economie, innovatie, multimodale bereikbaarheid en KlimaEnergie. Op het moment lijkt het binnenhalen van subsidies voor projecten echter leidend.

De provincie is partner in de euregionale samenwerking, maar de provincie is ook ver weg. Binnen de Provincie Overijssel is Twente een aparte economie.

Den Oudsten vindt een Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) een interessante vorm om grensoverschrijdende samenwerking te organiseren. Op dit ogenblik worden verschillende opties (EGTS, maar ook het Verdrag van Anholt) in beeld gebracht. Wellicht ligt hier ook een rol voor de VNG, aangezien de vraag hoe grensoverschrijdende samenwerking het beste kan worden georganiseerd ook in andere grensregio's wordt gevoerd.

Rol van de VNG

Volgens burgemeester Den Oudsten ligt de rol van de VNG vooral in informatie-uitwisseling. De regio Twente heeft een permanente vertegenwoordiging in Brussel en een lobbyist in Den Haag. Voor bijvoorbeeld de staatssteun-toets voor de luchthaven gaat de burgemeester zelf naar Brussel. Er gebeurt ook al veel binnen de Euregio.

Ook is een belangrijke rol voor de VNG weggelegd in de dienstverlening en het in kaart brengen en oplossingen zoeken voor problemen met regelgeving. Aan de inrichting van expatcenters (klantvriendelijke en ontkokerde dienstverlening voor expats met inbegrip van werk- en verblijfsvergunningen) kan de VNG een bijdrage leveren, vindt de burgemeester.

Den Oudsten: "Binnen de Bestuurscommissie van VNG moet GROS een positie worden gegeven. Veel gemeenten zitten met problemen rond GROS dus dit gaat veel gemeenten aan, minstens 150." Hij zou het een goed idee vinden als een aantal inhoudelijke onderwerpen bij de kop worden gepakt door de Bestuurlijke Commissie. Europa is niet alleen van de grote strategieën, maar juist ook voor het bevorderen van concrete grensoverschrijdende samenwerking.

Volgens Bom kan de VNG ervoor zorgen dat gemeenten meer worden betrokken bij de input en operationalisering van de zaken die op de knelpuntenlijst van de Taskforce GROS staan. De VNG maakt deel uit van de Taskforce en kan gemeenten hier intensiever bij betrekken.

Een belangrijke rol voor VNG is verbinden en de ondersteuning van de lobby naar het Rijk. Zowel naar de centrale overheid in Nederland als in Duitsland. Er hoeft geen apart spoor te komen, maar er moet ruimte zijn voor het gemeentelijk geweten. Bom oppert het idee voor een "impact assessment" voor de grensregio. Wanneer nieuwe wetgeving wordt geïntroduceerd, wordt er wel onderzocht wat dit voor Nederland betekent, maar niet specifiek voor de grensregio.

VNG moet voorzichtig zijn met het starten van nieuwe initiatieven. Een nieuwe portal in het kader van GROS vergt bijvoorbeeld enorm veel capaciteit. Bovendien heeft een stad als Enschede de VNG niet nodig om te achterhalen wie er aan Duitse zijde nodig is voor samenwerking, dit is in Twente wel bekend. Hierin is de EUREGIO een meer voor de hand liggende partner dan de VNG, aldus den Oudsten.

Gemeente Hardenberg

Peter Snijders – Burgemeester

Hans Migchelbrink – Adviseur Subsidies en Europese Zaken

Huidige Situatie

“In de grensregio is 50% van de taart Nederland en de andere 50% Duitsland. Deze taart moet wel rond zijn, anders blijven er belangrijke kansen liggen” aldus burgemeester Snijders.

Hardenberg heeft veel contacten met Duitse partners. Een goed voorbeeld is het convenant dat is gesloten met de brandweer. De brandweereenheid die het snelst ter plaatste kan zijn rukt uit, zonder dat de grens hierin bepalend is. Ook maakt Hardenberg deel uit van het in Europees verband opgezette iAge project. Dit project onderzoekt hoe innovatieve communicatiemiddelen kunnen worden ingezet om langer zelfstandig wonen te stimuleren.

Heel zichtbaar en concreet is het spreekuur dat de Euregio houdt op het gemeentehuis van Hardenberg. Dit spreekuur wordt goed bezocht door burgers (grenspendelaars) en bedrijven en lost op die manier een heleboel concrete vragen op.

Een ander goed voorbeeld van Duits-Nederlandse samenwerking in de regio is op het gebied van werk. Zo is er bijvoorbeeld een Regionaal Techniek Centrum opgericht. Op dit moment is er een begin gemaakt door twee Nederlandse studenten stage te laten lopen bij een Duitse installateur, die behoefte heeft aan deze vakmensen. Deze samenwerking is nog wel erg kwetsbaar, maar het begin is gemaakt.

Op het gebied van werk organiseert Hardenberg ook een laagdrempelige uitwisseling tussen ambtenaren. De deelnemers komen één keer per maand samen en een Duitse en een Nederlandse ambtenaar worden aan elkaar gekoppeld en komen bij elkaar op bezoek. Dit wordt gefaciliteerd door een Duitse Volkshochschule. Volgens Migchelbrink is een dergelijk project hoognodig: “Het is beschamend dat er zo weinig contact is”.

Knelpunten

Hoewel er genoeg voorbeelden aan te halen zijn waarin al samenwerking plaatsvindt zijn er ook enkele belangrijke knelpunten te onderscheiden. “Het is 2013, burgers reizen heen en weer over de grens, maar er zijn nog steeds veel belemmeringen,” stelt Snijders.

Een belangrijk knelpunt vormt zich rond de arbeidsmarkt. Er is veel werkloosheid in Hardenberg en de regio, terwijl de werkloosheid in Duitsland veel lager ligt. Belemmeringen worden echter veroorzaakt door landelijke wet- en regelgeving, met name als het gaat om belastingen, hypotheek en pensioenpremies. Hier moet ook het ontbreken van een Duits minimumloon worden genoemd. Hierdoor komt een Duitse laaggeschoolde wel naar Nederland, maar gaat een Nederlandse laaggeschoolde werkloze niet naar Duitsland omdat een Nederlandse uitkering aantrekkelijker is.

Ook ontstaan er interpretatieverschillen in wet- en regelgeving die veroorzaakt worden door verschillen in cultuur en mentaliteit. Burgemeester Snijders noemt hier het voorbeeld van de bouwsector, die moeite had om aan te haken bij de Duitse sector waar het veel beter gaat. Toch lukt het soms wel. Zo

heeft een failliet bedrijf in de fabricage van posters een doorstart kunnen maken door de kansen van de grensregio aan te grijpen en zijn afzetmarkt naar Duitsland uit te breiden, waar veel vraag was naar een specifiek product dat men maakt.

Ook bereidt men zich vaak te weinig voor op cultuur- en mentaliteitsverschillen, bijvoorbeeld ten aanzien van de Duitse punctualiteit. Zeker bij de eerste afspraak mag je niet te laat komen. Dit zorgt meteen voor een slechte start bij samenwerking. In dit opzicht vormt taal ook een belemmering. Migchelbrink geeft aan dat het door de taalbarrière niet direct voor de hand ligt om naar Duitsland te bellen, maar eerder met een onbekende collega in bijvoorbeeld Rotterdam.

Regelgeving knelt ook op het gebied van natuur en milieu. Een belangrijk voorbeeld voor Hardenberg zijn de regels rond de Vecht. In Duitsland bestaat een enorm vergunningstelsel voor de recreatieve vaart op de Vecht. Hierdoor wordt het voor de Nederlandse zijde lastig om grensoverschrijdend recreatie en toerisme op de Vecht te ontwikkelen. Het gaat hierbij ook over toerbussen met vakantiegangers in de grensstreek.

Samenwerking wordt soms ook bemoeilijkt door de grote lege ruimte tussen Nederlands en Duits stedelijk gebied in de grensstreek bij Hardenberg, vindt Migchelbrink. In de Achterhoek liggen gebieden met bedrijvigheid meteen aan elkaar, maar bij Hardenberg ligt er veel bos en heide tussen. Hierdoor ontstaat er ook nog een belangrijk probleem op het gebied van veiligheid en criminaliteit. De open ruimte aan Duitse zijde vormt een verzamelplaats voor gestolen goederen van Oost-Europese criminelen. Hier zorgt (gebrek aan) regelgeving over de politiesamenwerking voor problemen. De Nederlandse politie mag deze criminelen wel staande houden, maar niet arresteren. Voor arrestatie moet de Duitse politie gealarmeerd worden. Hierin veranderen zaken niet snel, want vooral het Duitse OM werkt tegen. Door vormfouten blijven criminelen vrij. Hier is zeker nog een hele slag te maken, stelt Snijders.

Migchelbrink geeft ook aan dat hij een grensoverschrijdend netwerk mist en dat er te weinig bekend is aan de andere zijde van de grens. Als we meer weten, met name over mogelijke gemeenschappelijke belangen, kan er ook meer samenwerking plaatsvinden, vindt hij. In deze zin mist hij vaak informatie "aan de voorkant". Wanneer informatie over projecten en initiatieven eerder bekend wordt zou Hardenberg gemakkelijker kunnen gaan samenwerken met Duitse partners.

Burgemeester Snijders vindt het bestaan van deze knelpunten wel bijzonder: "Je leeft in hetzelfde gebied, er bestaat veel interactie door burgers, maar zakelijk is de barrière groter. In dat geval zijn hoge muren opgetrokken."

Relevante Spelers

Burgemeester Snijders zit zelf in het Dagelijks Bestuur van de EUREGIO. De EUREGIO houdt zich momenteel veel bezig met de overgang naar de volgende INTERREG periode. Ook kijkt Snijders goed naar de structuur van de organisatie. Er moet een ontwikkeling komen richting samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Nu ligt het zwaartepunt bij de Duitse autoriteiten. Samenwerking moet ook meer plaats vinden in brede zin, en niet alleen gaan over subsidies en projecten. "Laat de regio's en het grensgebied met elkaar versmelten," aldus Snijders.

Er is ook contact met de andere Euregio's. Hardenberg heeft een speciale positie omdat de gemeente precies bij de grens tussen EUREGIO en de Eems-Dollard Regio (EDR) ligt. De EDR is als samenwerkingsverband al een stuk verder en werkt bijvoorbeeld al veel samen binnen de triplehelix (overheid, onderwijs, ondernemers). Hier kunnen Hardenberg en de EUREGIO veel van leren. De Duitse contacten

van de EDR en de EUREGIO kunnen worden gebruikt om samenwerking te bevorderen.

Er is regelmatig contact binnen GO-Oost-Nederland, de management autoriteit van het EFRO-Programma Oost-Nederland. Voor nieuwe periode worden samenwerkingsverbanden gestimuleerd. Voor Hardenberg biedt dit ook mogelijkheden, waardoor EFRO interessanter wordt.

Hardenberg maakt ook gebruik van het Europa Servicepunt in Emmen. Zij opereren binnen verschillende verbanden en koppelen mogelijkheden in Europa aan specifieke kansen in de regio. Daarnaast kunnen zijn administratieve ondersteuning bieden tegen schappelijke tarieven. Zo helpt het Servicepunt zowel bij het voorbereiden als het uitvoeren van projecten.

De Gemeente Hardenberg heeft wel contacten in Den Haag, maar niet zozeer over grensoverschrijdende samenwerking. Zo zijn bijvoorbeeld de Grensmakelaar en Taskforce GROS niet bekend. Dit wordt ook niet binnen de EUREGIO gecommuniceerd. Burgemeester Snijders vindt het wel belangrijk dat deze ruimte voor een platform gebruikt wordt en dat hier gemeenten goed vertegenwoordigd worden. De provincie is soms trekker van een grensoverschrijdend project, zoals het project "Ruimte voor de Vecht". Toch vindt Snijders dat de provincie en het Rijk de problemen van de grensgebieden te weinig zien.

Een gemeente moet ook zelf zaken ondernemen en zoeken naar een praktische oplossing. Een goed voorbeeld hiervan is de wederzijdse erkenning van diploma's in de metaalsector. Hiermee zit de Achterhoek nu in de experimentele fase en volgend jaar wordt dit operationeel. Migchelbrink heeft daarom contact gezocht met zijn collega in de Achterhoek om uit te zoeken of Hardenberg hier ook in kan deelnemen. Er zijn nu afspraken gemaakt om in te haken als er resultaten zijn. "Er is niets mis mee om zelf een weg te vinden," stelt Snijders, "maar hulp is soms handig."

Rol van de VNG

Er is een rol voor VNG als er landelijke zaken spelen. Dan moet de VNG een platform vormen voor alle grensregio's. Daarom is het belangrijk dat er wordt onderzocht hoe landelijke wet- en regelgeving uitpakt. Dat gebeurt nu te weinig. Een voorbeeld waarin dit belangrijk is, is accijnsverhoging, wat enorme gevolgen heeft voor de grensgebieden. Hierdoor valt namelijk een stukje verdien capaciteit weg.

Ook zou de VNG een centraal meldpunt kunnen vormen voor de problemen van de grensregio's. Een belangrijk thema voor alle grensgemeenten is zoals eerder genoemd de arbeidsmarkt. Dit thema zou bijvoorbeeld als eerste opgepakt kunnen worden.

Snijders vindt dat VNG de signalen moet bundelen. Dit heeft ook betrekking op de Haagse kanalen, die nu nog te weinig worden aangesproken. De positie van gemeenten moet bekend worden gemaakt en gepositioneerd worden. De VNG moet vooral zorgen dat zaken slimmer gedaan worden door bestaande zaken te verbinden.

Migchelbrink vindt dat de VNG haar dienstverlening kan verbeteren wat betreft "partner searches." Hij ontvangt vaak partnerverzoeken waarvan de deadline al zeer binnenkort verstrijkt. Dan is er te weinig tijd om iets met een samenwerking te doen. De VNG zou bij de zusterorganisaties in de andere Europese landen moeten aandringen dat zulke verzoeken eerder kenbaar worden gemaakt. Vooral voor kleinere gemeenten is dit belangrijk omdat zij niet als leadpartner kunnen optreden, maar graag bij projecten willen aanhaken, ook om ervaring op te doen.

Gemeente Hengelo

Wieger Mulder – Wethouder Financiën

Annet Horstman – Adviseur Public Affairs en Subsidies

Huidige Situatie

De gemeente Hengelo werkt samen met de gemeenten Almelo, Borne, Enschede en Oldenzaal binnen het stedelijk netwerk "Netwerkstad Twente". Hengelo ligt in het hart van Twente en is de stad van de verbindingen: op het gebied van logistiek vormt Hengelo de verbinding van de A1 en A35, en ligt daarmee aan de belangrijke TEN-T North Sea Baltic Corridor 2. Dit is een internationale verkeersverbinding die van de noordwestelijke ZARA-havens (Zeebrugge, Antwerpen, Rotterdam, Amsterdam) via Twente/Euregio, Hannover, Berlijn en de Baltische Staten tot in Helsinki en Finland loopt en door de Europese Commissie is aangemerkt als een belangrijke schakel in het Europese transnationale verkeer.

De gemeente heeft de grootste inland terminal van het land. De inland terminal is een belangrijke hub voor containervervoer naar het verdere achterland, vooral Duitsland. Naast energie (oil and gas) is dit een belangrijk economische sector voor Hengelo/Twente. Voor Hengelo is de goede samenwerking in de zogenoemde "triple helix" van belang. Hierbinnen vormt het World Trade Center (WTC) een belangrijke schakel. Door de interactie tussen overheid, ondernemers en onderwijs biedt het WTC veel mogelijkheden op het gebied van economie en bedrijvigheid, ook voor over de grens, binnen de EUREGIO.

Knelpunten

Hengelo loopt echter soms ook tegen knelpunten in de grensoverschrijdende samenwerking aan. Deze knelpunten hebben bijvoorbeeld te maken met arbeidsmobiliteit. Ook zijn er knelpunten rond belastingen. Daarnaast bestaan er tussen Nederland en Duitsland verschillen in wet- en regelgeving die voor praktische belemmeringen zorgen die grensoverschrijdende samenwerking bemoeilijken. Tot slot kan er nog een andere praktische belemmering benoemd worden. Er bestaat namelijk een belangrijk verschil in bestuursstructuur tussen Nederland en Duitsland. In Duitsland heeft men nog te maken met de Länder als extra bestuurslaag, zoals bijvoorbeeld Nordrhein-Westfalen.

Wethouder Mulder ziet dat er op sommige gebieden kansen worden misgelopen, omdat potentiële partners niet bereikt worden. Volgens hem ligt de oorzaak hiervan in de Nederlandse focus op Anglo-Amerikaanse landen, bijvoorbeeld op het gebied van ICT. In Duitsland ziet hij dat er mooie dingen gebeuren en dat hiervoor partners worden gezocht, bijvoorbeeld in INTERREG-verband. Hierin worden echter te weinig kansen door Nederlandse spelers benut.

Relevante Spelers

Belangrijke samenwerkingsverbanden voor Hengelo zijn de EUREGIO en MONT. De EUREGIO wordt gevormd door delen van de provincies Drenthe, Overijssel en Gelderland, en de Duitse deelstaten Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen. In totaal behoren 129 steden en (Land-) Kreise bij de EUREGIO. Dit samenwerkingsverband is de oudste Euregio, al actief sinds 1958, en zodoende al goed gepositioneerd als speler. De buurgemeenten binnen dit verband vormen een natuurlijke partner voor Hengelo. Ook zijn er korte lijnen tussen de bedrijven en kennis- en onderzoeksinstituten binnen de EUREGIO en werken zij – in triple helix verband – samen in projecten.

De EUREGIO zet zich in voor het wegnemen van grensgerelateerde barrières en ondersteunt “grensburgers”, bedrijven, organisaties en gemeenten om te profiteren van de kansen die de grenssituatie biedt. De EUREGIO doet wat ze kan, maar vaak worden de drempels die er in het grensgebied op verschillende niveaus zijn maar langzaam geslecht.

MONT is een samenwerkingsverband tussen Münster, Osnabrück en de eerder genoemde “Netwerkstad Twente”. Dit overleg is belangrijk voor de Gemeente Hengelo. Zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau vindt er overleg plaats. Twee keer per jaar komen burgemeesters samen en circa zes maal per jaar is er coördinatorenoverleg. De thema’s binnen dit overleg variëren, van bijvoorbeeld duurzaamheid tot het TEN-T project. Dit helpt goed om eventuele knelpunten weg te nemen.

In het verbinden van deze belangrijke samenwerkingsverbanden worden goede stappen gemaakt. De directeur-bestuurder van de EUREGIO sluit sinds kort aan bij het MONT-overleg, omdat er overlap is in thema’s waar MONT en EUREGIO aan werken. Ook wordt hierdoor een sterkere link tussen stedelijk en landelijk gebied gevormd.

De wethouder stelt dat de mogelijkheden van grensoverschrijdende samenwerking verder kunnen reiken dan alleen de grensregio. De thema’s zijn belangrijker dan de afstand tot andere gemeenten. Wat betreft partnerschappen en “twinning gemeenten” moet je op zoek naar gemeenten met gelijke ambities. Contact met dichtbij gelegen regio’s, in Duitsland, bestaat al en dit maakt samenwerking gemakkelijk, maar de thema’s moeten leidend zijn. Er moeten partners gevonden worden die een evenknie zijn. Er bestaan al netwerken om zulke partners te vinden, merkt Horstman op, zoals “Eurocities”. Dit is een netwerk van grote en middelgrote steden in Europa.

Rol van de VNG

Voor de gemeente Hengelo is het van belang dat de VNG kijkt naar de samenwerkingsverbanden die al bestaan. Het is geen goed idee om opnieuw een initiatief te starten, aldus Horstman. Volgens Mulder moet de VNG een centraal punt voor informatie vormen om op die manier partijen en kennis met elkaar te verbinden. Zo zou de VNG initiatieven voor het voetlicht kunnen brengen, zodat er partners gevonden kunnen worden. Hiervoor bestaan al portals op bepaalde vlakken, maar de vraag is of hier al genoeg kansen worden benut. Er moet volgens Mulder ook gekeken worden naar de aanpassing van deze netwerkkanalen aan de nieuwe media.

Voor de VNG is ook een verbindende rol weggelegd in het vergroten van de kansen die door de EUREGIO worden geboden. Hiervoor is het van belang dat het netwerk van de VNG kan worden aangesproken, bijvoorbeeld op het gebied van welzijn, cultuur en onderwijs.

Het verbinden en inzichtelijk maken van bestaande structuren is op meerdere vlakken van belang. Zo is het belangrijk voor de gemeente Hengelo dat verschillen in wetgeving aan beide kanten van de grens goed in kaart worden gebracht. Inzicht creëren in bestaande verbanden moet ook plaatsvinden bij de Haagse kanalen.

Belangenbehartiging vanuit de VNG is belangrijk wanneer wetgeving gaat knellen. Op dit gebied zou de VNG krachten moeten bundelen zodat er verder gepushed kan worden. Een geluid richting Den Haag en Brussel. Dit moet worden gevoed vanuit lokaal niveau en de EUREGIO. Voor gemeenten is het van belang dat het gemeentelijk belang doorklinkt. Bij sommige onderhandelingen zitten andere partijen, zoals ondernemers, sterk aan tafel (bijvoorbeeld tijdens de discussies over tankstations en coffeshops), maar gemeenten zitten met de ruimtelijke consequenties.

Gemeente Maastricht

Onno Hoes – Burgemeester

Jan Weling – Senior Adviseur Bestuurszaken en Externe Betrekkingen

Henrik Fokke – Senior Beleidsadviseur European & Public Affairs

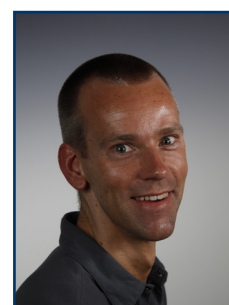
Knelpunten

Er komen zowel bestuurders als ambtenaren in aanraking met de verschillende knelpunten op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. De mate hiervan verschilt per dossier en per bestuurder. De knelpunten komen vooral naar voren binnen de arbeidswetgeving, bij deze wetgeving ligt de oriëntatie voornamelijk op Den Haag omdat de wetgeving ook uit Den Haag komt. Daarnaast zijn er nog andere knelpunten binnen andere beleidsonderwerpen. Ondanks de belemmering die ontstaat doordat de focus nog te zwaar op Den Haag ligt, wordt er veel over de grens gekeken door zowel bestuurders als het ambtelijk apparaat.

De focus van ambtenaren is van nature sterk gericht op eigen land, er wordt door hen eigenlijk alleen over de grens gekeken als dit hun interesse heeft.

Er bestaat veel behoefte aan de versterking van internationalisering waarbij er meer gekeken wordt naar Brussel in plaats van naar Den Haag. Maastricht ligt dicht bij Brussel dan bij Den Haag. De nationale wetgeving werkt belemmerend en om een verandering te kunnen laten plaatsvinden, moet vooral de mind-set van zowel bestuurders als ambtenaren worden veranderend.

Maastricht was kandidaat Europese culturele hoofdstad 2018. Voor de Eerste Wereldoorlog waren de grenzen tussen Nederland en België aanzienlijk vager, er bestonden hechte familiebanden en culturele overeenkomsten. Het herstellen van de breuk die de oorlog heeft veroorzaakt is en blijft een opgave voor 2018, waarin een verandering van de focus centraal staat.

Burgemeester Hoes noemt de Euregio Maas-Rijn met al zijn contrasten Europa in het klein. Euregionale samenwerking is essentieel om gezamenlijk een betere positie te verwerven als het gaat om economie, cultuur en positionering als kennisstad/regio. De jonge generatie geeft ons het voorbeeld; zij kennen geen grenzen en volgen in elk land dezelfde internationale trends. Deze jongeren geven ons het goede voorbeeld.

De experimenteerregio moet een nieuwe vorm krijgen, als er iets voelbaar is in dit land dan zijn het de harde grenzen. De experimenteerregio geeft voldoende mogelijkheden om een aantal knelpunten en ideeën onderling op te lossen en een bodem te bieden. De stand van zaken is hiervoor reeds opge maakt en daaruit is een inventarisatie gevloeid.

Maastricht is niet actief betrokken bij de Taskforce GROS. Bij die groep zijn vooral de provincies betrokken. Gemeenten spelen hierbinnen geen rol, hieruit vloeit de suggestie om te kijken welke mogelijkheden bestaan voor de VNG om daarin deel te nemen en gemeenten te vertegenwoordigen.

Huidige situatie

Op dit moment wordt er pragmatisch gezocht naar praktische oplossingen. Op het gebied van grensoverschrijdende mobiliteit zoals vervoersverbindingen is er een praktische samenwerking ontstaan, waarin de provincie het voortouw neemt. Ook dit knelpunt is echter niet iets wat van de een op de andere dag is opgelost, het blijft zoeken naar praktische oplossingen.

Het vinden van de juiste mensen over de grens gaat over het algemeen gemakkelijk, maar ook bij het vinden van de geschikte personen bestaan problemen. Het contact met Luik gaat bijvoorbeeld wat moeilijker, de organisatiestructuren verschillen enigszins van elkaar. Ondertussen is dit knelpunt zowel ambtelijk als bestuurlijk opgepakt en vindt er praktisch overleg tussen de MAHHL-steden (Maastricht, Aken, Hasselt, Heerlen en Luik) plaats, hierbij wordt gekeken op welke manier er afspraken gemaakt kunnen worden.

Er is een regulier samenwerkingsverband op het gebied van openbaar vervoer opgezet met een Euregionale doorslag, binnen dit verband is een convenant getekend door 32 partijen. Concreet is er nog vrij weinig gebeurd, daar moet nu een slag in gemaakt worden. Er zijn regelmatig knelpunten die veroorzaakt worden door de belemmering van nationale wetgeving. Openbaar vervoer over de grens kent daarin een aantal praktische voorbeelden van grensoverschrijdende samenwerkingsproblematieken. Daarbij moet gedacht worden aan verschillende spoorbeheerders per land, verschillende vervoersmaatschappijen en verschillen in technische aspecten zoals verschillende bovenleidingsspanning.

Vaak spelen ook belangen een grote rol. Maastricht als kandidaat Europese culturele hoofdstad 2018 bood voor veel partijen kansen: de Euregio en steden willen investeren maar vooral verdienen. Het motto is om er gezamenlijk voor te gaan, maar het eigen belang komt altijd om de hoek kijken. Desondanks wordt, ook nu Maastricht de titel niet heeft gekregen, met de gezamenlijke Euregionale partijen verder gewerkt aan de versterking van de Euregionale structuren.

Relevante spelers

Er zijn verschillende partijen die een rol spelen in het vinden van een oplossing voor de grensoverschrijdende knelpunten, de provincie, euregio's en de ministeries bijvoorbeeld. Ideaal is om een ambtelijk apparaat te hebben wat over de grens heen kijkt, waar uitwisseling plaatsvindt, wat toekomstvisies heeft. De zoektocht naar een praktische oplossing kan hierin centraal staan, laagdrempeligheid is de eerste stap.

De grensmakelaar die in de afgelopen periode actief is geweest, is voor Maastricht eigenlijk onzichtbaar en onvindbaar geweest en kan met overtuiging als onsuccesvol worden beschouwd. Er bestaan schrijnende voorbeelden waarin de grensmakelaar een grote rol had kunnen spelen, bijvoorbeeld in de erkenning van MBO diploma's over de grens.

“Zet die bril eens af ga eens anders naar de regio kijken, waarom ligt de focus op Den Haag terwijl het achterland zoveel kansen dichterbij zou kunnen aangrijpen, vlak over de grens?” aldus Jan Weling. Burgemeester Hoes heeft al vaker aangegeven dat de Euregio Maas-Rijn in de periferie van onze eigen landen leeft: ver weg van de financiële en economische centra. Willen wij een positieve toekomst borgen, dan zullen wij gezamenlijk met onze Euregionale partners – over onze landsgrenzen heen – moeten optreden richting Europa.

Rol VNG

De VNG kan veel betekenen voor de bestaande grensproblematiek. In een ideale situatie kan de VNG de knelpunten meenemen in hun beleidsadvisering. De VNG zou als het ware geïnternationaliseerd moeten worden om de broodnodige informatie op het gebied van Europa en internationalisering van

gemeenten breed verspreid te krijgen.

Daarnaast kan zoals gezegd, de VNG plaatsnemen in de Taskforce GROS om de gemeenten daar een stem te geven.

De VNG kan een aantal middelen gebruiken om de knelpunten goed op het netvlies te kijken. Allereerst zullen de knelpunten geïnventariseerd moeten worden, deze zijn qua thema's en beleidsterreinen waarschijnlijk hetzelfde. Vanuit de hoofdthema's zou er een bepaalde systematische aanpak moeten ontstaan.

Daarnaast moet de wetgeving uit Europa worden gevolgd. Ook moet er gekeken worden hoe men vanuit Den Haag beter kan gaan nadenken over het potentieel van grensgebieden en grensoverschrijdende samenwerking.

Den Haag heeft vrij weinig belangstelling voor grensoverschrijdende samenwerking, het item staat niet boven aan de lijst. Dit heeft te maken met bestuurlijke verhoudingen. Waalse en Vlaamse overheden komen er binnen eigen land al niet eens uit, laat staan wanneer ze te maken krijgen met buitenlandse bestuurders.

Andere suggesties voor de VNG:

- GROS zou op de lijst binnen de VNG als prioriteit moeten komen te staan
- Binnen elke afdeling zou het Europese aspect moeten worden meegenomen door bijv. interactieve sessie.
- Bestuurders moeten internationale boodschap meenemen, de VNG kan daarop hameren.
- De VNG kan een grote rol spelen in de bewustwording en op het moment dat dossiers spelen de knelpunten meenemen. Bij VNG zelf moet echter ook een bepaald bewustzijn ontstaan.
- De G32 zou grensproblematiek ook als prioriteit moeten behandelen, de helft daarvan ligt aan de grens
- De VNG kan burgemeesters uit grensgemeenten bij elkaar brengen
- Per regio zouden er conferenties kunnen worden georganiseerd waarbij zusterverenigingen deelnemen.
- Professor Henk van Houtum, Radboud Universiteit Nijmegen, wil bestuurders confronteren met grenswaarden.

Daarnaast zou er meer aandacht moeten komen voor EGTS samenwerkingsverbanden. Wat zijn de voordelen ervan? En zijn deze eigenlijk wel evident. De meerwaarde van EGTS moet duidelijk worden, gemeenten moeten weten welke kansen dergelijke samenwerkingsverbanden kunnen bieden.

Gemeente Oldambt

Pieter Smit – Burgemeester

Hans de Wolf – Projectleider Economische Zaken

Positionering

Oldambt grenst aan de deelstaat Niedersachsen en ligt aan het Werelderfgoed de Waddenzee. Naast de samenwerking met de Landkreis Leer, vindt er samenwerking plaats met de buurgemeenten. Emden is bekend van de automotief en wind energie, Leer herbergt rederijen en Papenburg staat bekend om onder andere de scheepsbouw (cruiseschepen). Met Emden heeft de gemeente contacten op het terrein van alternatieve energie. Met Leer werkt men samen op het gebied van centrum- en havenontwikkeling en MKB. Met Papenburg is er samenwerking op het terrein van promotie. In 2014 is daar de Landesgartenschau, waar ook de gemeente Oldambt zich zal presenteren.

De gemeente Oldambt is erg actief over de grens en werkt nauw samen met Duitse en Nederlandse grensgemeenten. De gemeente kent bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst tussen de Gemeente Oldambt en de Landkreis Leer en heeft haar economische kadernota ook in het Duits opgesteld.

Knelpunten

Bij grensoverschrijdende samenwerking loopt de gemeente vooral tegen de knellende regelgeving aan. Een sprekend voorbeeld hiervan is dat Oldambt als één van de eerste gemeenten in Nederland reisdocumenten voor niet-ingezetenen uitgaf. Nederlanders woonachtig in Duitsland kunnen daardoor hun reisdocumenten aanvragen in Winschoten. Hierbij liep de gemeente tegen de nationale regel aan dat de documenten niet mogen worden opgestuurd. Aangezien de regelgeving niet helemaal eenduidig te interpreteren was, heeft de gemeente toch besloten over te gaan tot verzenden van reisdocumenten naar Duitsland. Hoewel dat eerst wat gefronste wenkbrauwen opleverde, is het resultaat dat er op dit gebied nu soepeler regelgeving is, waardoor reisdocumenten nu kunnen worden verstuurd.

Toch is niet alles op deze manier aan te pakken. “Het is gemakkelijk om de landsgrens over te gaan, maar de bureaucratische grens is nog moeilijk te passeren. Veel ondernemerschap wordt tegengehouden door een bureaucratische muur van regionale, nationale en Europese regels die door elkaar lopen, zodat men door de bomen het bos niet meer ziet”, aldus Hans de Wolf.

Samenwerking mag volgens burgemeester Smit echter best schuren: juist dat zorgt voor oplossingen en een pragmatische aanpak en benadering. “Wij gaan als gemeente voor resultaten door pragmatische oplossingen en goede verhoudingen.”

Huidige situatie

Oldambt neemt gemakkelijk de stap over de grens, zo blijkt onder andere uit de samenwerkingsovereenkomst met de Landkreis Leer. “Onze mogelijkheden liggen nu eenmaal in Duitsland, we hebben meer mensen aan onze Oostkant dan aan onze Westkant”, benadrukt burgemeester Smit. Het convenant met de Landkreis Leer heeft onder andere geleid tot het Netzwk No(o)rd, een netwerk tussen en voor Duitse en Nederlandse gemeenten. De partners ondersteunen elkaar op o.a. het terrein van economie, onderwijs en arbeidsmarkt.

De gemeente constateert dat Brussel voor hen ver weg is, daarom focust men zich hier op de grensregio en niet zozeer op de Europese Unie en Brussel.

Burgemeester Smit is trots op de manier waarop Oldambt voor resultaten, oplossingen en goede verhoudingen gaat: "De knelpunten worden vooral aangepakt door pragmatisch en ondeugend te zijn, de obstakels zul je voorbij moeten, dan wel erover, erlangs, eronder of erdoor."

Spiegelen is voor de gemeente Oldambt een belangrijke manier om problemen aan te pakken. Door gemeenten aan de grens aan elkaar te spiegelen kunnen ze van elkaar leren. Zo is Oldambt vergelijkbaar met de stad Leer en hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de gemeente Delfzijl en het Duitse Emden. "Wanneer je op deze manier een vergelijking kan trekken, mag je eigenlijk geen problemen hebben. We hebben immers elkaars spiegelbeeld om van te leren," aldus burgemeester Smit.

De gemeente is momenteel bezig met een aantal interessante projecten op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Een Duitse fabriek geeft ook Nederlanders een kans op een baan in bijvoorbeeld een windmolenfabriek, automotief of scheepsindustrie, maar ook detailhandel, recreatie en MKB. Veel mensen uit Oost-Groningen hebben deze mogelijkheid al aangepakt.

Een soortgelijk project is door de partners opgezet in het voormalige concentratiekamp in Westerbork. Werklozen uit zowel Nederland als Duitsland maken deel uit van een gezamenlijk trainingstraject, leren elkaars taal en leren gezamenlijk een vak.

Oldambt beseft dat zij als grensgemeente een rol heeft in de groei en ontwikkeling van de grensregio. De gemeente ligt tussen de universiteitssteden Groningen, Oldenburg en Bremen en kan een belangrijke functie vervullen om de hele regio van de resultaten van deze universiteitssteden te laten profiteren. Tezamen met nabij gelegen gemeenten is er in nauwe samenwerking een inspirerende kaart opgesteld met grensoverschrijdende projecten en grensoverschrijdende kansen. Deze lijst met projecten biedt de gemeenten de mogelijkheid om elkaar gemakkelijk te benaderen en te bevragen over eventuele knelpunten en ervaringen.

Relevante spelers

De Eems Dollard Regio (EDR) is voor de gemeente Oldambt een belangrijk aanspreekpunt wanneer het gaat om grensoverschrijdende samenwerking. De burgemeester heeft zitting in het Dagelijks Bestuur van de EDR. Daarnaast laat de gemeente zich goed informeren over de mogelijkheden die vanuit Interreg worden geboden.

Naast de EDR heeft de gemeente een goede relatie met het Nederlands Consulaat te Düsseldorf, die bereid gevonden is om de gemeente met haar expertise te ondersteunen.

Er bestaat ook een goede samenwerking met collega's uit de provincies. Omdat de gemeente Oldambt als een spin in het web zit, wordt zij met enige regelmaat betrokken bij vragen over aanpak en benadering met betrekking tot grensoverschrijdende samenwerking.

Wat ook goed werkt is het Eems Dollard Business Forum (EDBF). Dit is een platform wat is opgericht door de gemeenten Leer, Oldambt, Veendam en Vlagtwedde samen met de Kamer van Koophandel Noord-Nederland en de Industrie- und Handelskammer für Ostfriesland und Papenburg. Het EDBF is opgericht om economische samenwerking in het gebied te versterken en te ondersteunen. De ervaring leert dat veel ondernemers met de gedachte spelen om zaken te gaan doen met de Duitse bureaus, maar niet weten hoe ze dit gestalte moeten geven. Het EDBF biedt handvatten en motiveert ondernemers

om de Duitse markt te betreden. Hiervoor worden regelmatig grensoverschrijdende netwerkbijeenkomsten georganiseerd.

Rol van de VNG

In Duitsland weet de gemeente Oldambt de juiste personen en instanties te vinden, Brussel is echter nog een ver van het bed show. De VNG kan voor grensgemeenten een rol spelen om de weg naar Brussel uit te stippelen. De gemeente Oldambt zou zich graag profileren in Brussel en heeft met Netzwk No(o)rd een uniek samenwerkingsverband opgezet om onder de aandacht te brengen. Met hulp van de VNG zou dit Noord Nederland en Duitsland kunnen helpen om een bepaald gezicht in Brussel te krijgen.

Daarnaast zullen alle knelpunten in de gehele grensregio op hetzelfde neerkomen, van Delfzijl tot Vaals; de grensregio kent dezelfde moeilijkheden. Denk daarbij aan erkenning van de opleidingen, grensproblematiek, verzekering, belastingen et cetera. VNG kan iets betekenen door de grensregio actief te vertegenwoordigen in Brussel. Grensgemeenten moeten net als de G32 en de G4 een gezicht krijgen in Brussel.

Het is belangrijk dat gemeenten beter weten wat grensoverschrijdende samenwerking precies inhoudt. Wanneer gemeenten geïnformeerd zijn, hebben ze sneller de neiging om daadwerkelijk iets in te brengen en initiatief te nemen. De VNG kan hierin bijdragen door bijeenkomsten te organiseren en gemeenten met elkaar in contact te brengen.

Burgemeester Smit vindt het onderzoek van de VNG naar GROS nuttig: "Door deze gesprekken in de grensregio planten we als gemeenten zaadjes bij de VNG, waardoor jullie je weg terug kunnen vinden en zien wat er allemaal in bloei komt te staan."

Gemeente Stadskanaal

Jan-Willem van de Kolk – Wethouder Participatie
Janneke Beikes – manager Werk en Inkomen

Knelpunten

De gemeente Stadskanaal ziet kansen in het samenwerken met partijen aan de andere kant van de Duitse grens en wil haar kennis over grensoverschrijdende samenwerking verder vergroten en actiever worden in Duitsland.

Stadskanaal heeft een goede basis voor grensoverschrijdende samenwerking, omdat er veel wordt samengewerkt met de gemeenten Oldambt en Vlagtwedde. Deze twee gemeenten hebben veel ervaring met samenwerking over de grens. Door de nauwe banden met deze buurgemeenten ondervindt Stadskanaal weinig problemen bij het grensoverschrijdend samenwerken.

Toch zijn er wel een paar in het oog springende knelpunten. “We lopen als grensgemeente zeker nog tegen belangrijke zaken aan. Hoe zit het bijvoorbeeld met de AOW rechten van grensarbeiders? We hebben op het moment geen zicht op de consequenties die grensoverschrijdende samenwerking met zich mee brengt en daar moeten we als gemeente een beter beeld van krijgen”, aldus Jan-Willem van de Kolk.

Een ander knelpunt is de aansluiting van het onderwijsniveau op de arbeidsmarkt. Daarin wil Stadskanaal een actieve rol spelen, zodat de mogelijkheden die er bestaan, doordat er in Duitsland veel vraag is naar medewerkers met een hoger opleidingsniveau, beter benut kunnen worden.

Van een heel andere orde is het mobiliteitsknelpunt waar de gemeente tegen aan loopt. Zo loopt er een project waar Nederlandse werknemers in een Duitse kippenfabriek worden geplaatst. De reistijden zijn lang en de reiskosten vaak hoog, terwijl de doelgroep die daar aan de slag gaat vaak geen eigen vervoer heeft en niet ruim in de financiële middelen zit. Dit vraagt dus om een aanpak van het grensoverschrijdende openbaar vervoer.

Huidige Situatie

Er bestaat een intensieve samenwerking met buurgemeenten in Oost-Groningen. In dit verband wordt een gezamenlijk toekomstplan opgesteld. Eén van de onderdelen van dit toekomstplan is het verbeteren van het grensverkeer. Om dit plan te verwezenlijken hebben de gemeenten uit Oost-Groningen met de Eems Dollard Regio (EDR) afgesproken dat er een tweetal ambtenaren uit de regio samen met ambtenaren uit Duitsland de kansen gaan inventariseren voor grensoverschrijdende samenwerking. Er wordt daarbij heel concreet onderzocht wat er nodig is om actief gebruik te kunnen maken van deze kansen.

Ondanks dat het hele fenomeen grensverkeer voor de gemeente Stadskanaal in een pril stadium is ontstaat in de gemeente Stadskanaal steeds meer het beeld dat er grote en belangrijke kansen over de grens liggen. Door steeds meer ambtenaren en bestuurders wordt er richting de Oosterburen gekeken.

Wethouder van de Kolk: “Onze regio zoekt momenteel ontwikkelingskansen en Duitsland staat er goed voor. Als onze kansen over de grens liggen dan kijken we daarnaar.”

Relevante Spelers

De provincie stimuleert en ondersteunt samenwerking over de grens. Wanneer één gemeente t bij- voorbeeld veel kennis en ervaring heeft in een bepaald grensoverschrijdend onderwerp, dan kunnen andere gemeenten daarvan leren. De provincie faciliteert deze kennisuitwisseling.

“Vanuit de buurgemeente Oldambt is handen en voeten gegeven aan de ontwikkeling van een sterke samenwerking met Duitsland. Door onze goede betrekkingen zullen we ze in de uitvoering snel benaderen vanwege hun expertise”, aldus Jan Willem van de Kolk

De EDR en de Euregio spelen voor de gemeente een belangrijke rol. De EDR is voor de gemeenten in Oost-Groningen een soort koepel die de gemeenten attendeert op kansen en mogelijkheden.

Rol van de VNG

De EDR is voor Stadskanaal de belangrijkste koepelorganisatie in grensoverschrijdende samenwerking. Daar bestaat een goed beeld van wat er over de grens aan kansen en belemmeringen liggen. Een samenwerking tussen de EDR en de VNG zou veel kunnen opleveren. Ervaring en kennis kan door regelmatig overleg worden gedeeld en de VNG kan dit meenemen in lopende lobbydossiers.

Daarnaast biedt samenwerking met de VNG de EDR de mogelijkheid om in contact te komen met andere regionale organisaties die zich met grensoverschrijdende samenwerking bezig houden. Op deze manier kunnen de regio's onderling ook van elkaar leren.

Het zou nuttig zijn als de VNG een werkgroep start die de kansen en belemmeringen over de grens in kaart brengt. Hierin zou ook de EDR kunnen participeren. Door bijvoorbeeld een handreiking of website waarop algemene en specifieke informatie voor grensgemeenten te vinden is, kan de VNG grensoverschrijdende samenwerking faciliteren.

Grensoverschrijdende samenwerking is een oplossing voor regio's waar minder werkgelegenheid is. Toch is er maar weinig oog voor bij het kabinet. De VNG kan een rol spelen in deze bewustwording.

Gemeente Terneuzen

Jan Lonink – Burgemeester

Ruud van Leest – Medewerker Bestuurszaken

Huidige situatie:

Terneuzen ligt in de Kanaalzone Gent – Terneuzen en is een belangrijk knooppunt in het scheepsvervoer naar Gent en Antwerpen. Hierdoor is het een groot risicogebied (het tweede risicogebied van Nederland). Denk – naast de hier gevestigde grootschalige chemische industrie als Dow Benelux en Yara - maar eens aan de hoeveelheid chemische stoffen die over de Westerschelde en het Kanaal van Gent naar Terneuzen getransporteerd wordt. Tel daarbij de kerncentrales van Borssele en Doel (B) op en de Westerscheldetunnel, met 6,6 kilometer de langste tunnel van Nederland. Samenwerking met Vlaanderen op het gebied van (sociale) veiligheid is dus essentieel. Maar ook voor sociaal economische ontwikkeling is grensoverschrijdende samenwerking niet te veronachtzamen. Er is daarom veel ervaring opgebouwd met samenwerking over de grens en er zijn veel contacten opgedaan en goedlopende samenwerkingsverbanden ontstaan. Maar omdat bevoegdheden en systemen verschillen is dit soms lastig. Zo verschillen technische systemen wat kan leiden tot problemen.

De gemeente kijkt naar het zuiden onder andere via een hecht samenwerkingsverband met Gent. Nederlanders werken in Gent in de industrie, Belgen aan deze kant van de grens werken in de zorg. De arbeidsmarktmobilititeit heeft wel voor het overgrote deel betrekking op grote bedrijven. Het MKB werkt minder grensoverschrijdend. Hier is dus nog het een en ander te winnen. Kleinere bedrijven weten vaak niet goed hoe de regelingen werken om over de grens te opereren. Tot 2014 is er Bureau Belgische Zaken (SVB) met spreekuren, maar deze wordt gesloten. In Terneuzen is nu een Grensinfopunt (via EURES) gestart. Ook Oost- en West Vlaanderen zijn er mee bezig aan hun kant van de grens. Mede financiering via INTERREG A met de projectnaam “Tendenzen zonder grenzen”.

Terneuzen is een relatief kleine speler tussen grote steden als Rotterdam, Antwerpen, Gent en Zeebrugge. Het economisch potentieel is daarom soms lastig te veredelen. Het is een dunbevolkte regio en veel instellingen trekken weg (UWV, belastingdienst, Kamer van Koophandel, kantonrechtbank etc.). Dit is belemmerend voor zowel werkgelegenheid als voor de kennis (bijv. over grensoverschrijdende samenwerking). Er is weinig aandacht voor dit probleem vanuit Den Haag.

De gemeente lost het vaak zelf pragmatisch op, zo zijn een aantal diensten gecentraliseerd. Toch gaat specifieke kennis over grensoverschrijdende samenwerking op deze manier verloren en dat wordt als een groot gemis beschouwd.

Een belangrijk knelpunt is grensarbeid, m.n. vanwege verschillende sociale zekerheid stelsels. Er worden wel pogingen ondernomen om dichter tot elkaar te komen. Bijv. in het EFRO project “Samen voor de glastuinbouw” met Vlaanderen, maar de stapjes zijn klein.

Ook het cultuurverschil is een niet te onderschatten factor. België is een zeer complex land met federale en niet-federale bevoegdheden. De structuur is hiërarchischer dan Nederland en is administratief ingericht volgens Zuid-Europees model. Het is vaak lastig om snel te schakelen en afspraken te maken. Bevoegdheden en systemen Van België en Nederland verschillen nu eenmaal grondig.

Relevante partners

De gemeente Terneuzen gaat steeds meer naar het Zuiden kijken. Burgemeester Lonink is zeer actief, zowel in de diverse regionale (grensoverschrijdende) overleggen als in de hoedanigheid van ambassadeur in Den Haag, waar hij goede contacten heeft. Terneuzen zorgt er wel voor dat samenwerking breed in de organisatie belegd en geborgd wordt.

De EUREGIO Scheldemond werkt goed. Burgemeester Lonink is hierbij bestuurlijk betrokken waardoor de lijnen kort zijn. De EUREGIO wordt met name gebruikt voor projectaanvragen. Ze zijn erg toegankelijk en je kunt altijd een beroep op ze doen.

Men werkt nu ook aan het verankeren van een Grensoverschrijdend Openbaar Lichaam (GOL), een bestuurlijk overleg tussen de eigen burgemeester, wethouder van Schaik en twee schepenen vanuit Gent. Het is vergelijkbaar met een Gemeenschappelijke Regeling tussen gemeenten maar dan bilateraal. Indien gekozen wordt voor een combinatie met het overleg van de Kanaalzonegemeenten Terneuzen, Gent, Evergem en Zelzate, zal de slagkracht versterkt worden.

Typerend voor de regio zijn de tegenstellingen in de eigen gemeente en tussen buurgemeenten, waar duidelijke verschillen tussen protestantse en katholieke gemeenschappen zijn. Het is daarom niet altijd even gemakkelijk samen op te trekken. Men kan een beroep doen op de provincie, maar deze is wel erg procesmatig. En in de belangrijkste knelpunten, zoals arbeidsmarktbeleid hebben ze geen of een beperkte rol.

Het Grensmakelaar initiatief vanuit Den Haag heeft slechts geleid tot een inventarisatie, maar heeft verder niets opgelost. Er zou veel meer aandacht voor de specifieke knelpunten moeten zijn die inherent zijn aan de ligging van Terneuzen.

Rol van de VNG

Een belangrijk lobbypunt van de VNG zou het invoeren van de grenstoets moeten zijn. Daarnaast, hoewel natuurlijk een heel lastig punt, zou de harmonisatie van, of op zijn minst afstemming tussen sociale zekerheidsstelsels inzet moeten zijn.

Verder ziet de gemeente een belangrijke informatierol voor de VNG weggelegd. Er is veel behoefte aan een overzicht van wat er allemaal beschikbaar is op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking, Waar kan men bijvoorbeeld terecht in geval van knelpunten? En waar kunnen de juiste contactpersonen gevonden worden?

Ook is het belangrijk dat de VNG de banden met de EUREGIO aanhaalt en aansluit bij regiospecifieke bijeenkomsten. Op die manier kan de VNG meer gewicht geven aan deze bijeenkomsten.

De VNG kan tevens een rol spelen in het delen van lessons learned. Zo heeft Terneuzen veel ervaring opgedaan met drugsproblematiek. Vroeger was de gemeente bekend als drugsstad, maar door onder andere nauw samen te werken met Frankrijk en België is dit goeddeels opgelost.

Gemeente Tilburg

Peter Noordanus – Burgemeester

Gerhard Hauser – Medewerker Strategie en Control

Huidige Situatie

Tilburg ligt slechts op ruim 10 km van de Nederlands-Belgische grens, maar desondanks is de natuurlijke blik niet meteen over de grens gericht. Grensoverschrijdende samenwerking heeft geen prioriteit maar het belang daarvan wordt weldegelijk erkend. Veel projecten en problematieken stoppen niet bij de grens, een voorbeeld hiervan is zorg. De gemeente Tilburg heeft in de aanloop naar het nieuwe grensoverschrijdende Interregprogramma 2014-2020 voorgesteld om een grensoverschrijdend project op te zetten voor een Campus Chronische Ziekten waarbij er in samenwerking met Nederlandse en Vlaamse gemeenten instituten worden opgezet die bijdragen aan kennisontwikkeling over chronische ziekten. Dit project kan een economisch ontwikkelingspunt zijn voor de gehele regio. Samen met kennisinstituten, zorgverzekeraars, ziekenhuizen en zorginstellingen kan dan worden gewerkt aan een grenzeloze zorgregio.

In de loop der tijd heeft de gemeente Tilburg haar buurgemeenten over de grens goed leren kennen. In het verleden zijn er diverse grensoverschrijdende projecten uitgevoerd. Cultuurverschillen komen er bijna niet tegen.

De samenwerking vindt vooral plaats op toeristisch gebied. Er wordt via de VVV's aan weerszijden van de grens veel georganiseerd, Tilburg trekt daarin vaak samen op met Turnhout. Culturele en toeristische activiteiten liggen vaak dicht bij de burger en hiermee is voor Tilburg een goed begin gemaakt op het gebied van interculturele en grensoverschrijdende samenwerking.

“Als je een cirkel om Tilburg tekent dan ligt de helft van de cirkel over de grens, er ligt daar een enorm potentieel dat schreeuwt om benutting. Er gebeurt het een en ander maar we hebben het gevoel dat er meer te halen valt.” aldus Gerhard Hauser.

Knelpunten

De gemeente Tilburg ondervindt vrij weinig knelpunten in haar grensoverschrijdende samenwerking met de Zuiderburen. Tilburg maakt deel uit van het Belgisch Nederlands Grensoverleg (BeNeGo) waar alle 40 grensgemeenten aan de Nederlands-Belgische grens lid van zijn. Het enthousiasme binnen dit overleg is echter miniem. De organisatie heeft onvoldoende slagkracht. De gemeente Tilburg heeft er een hard hoofd in dat dit overleg opnieuw tot leven komt.

“Het samenwerking in BeNeGo-verband kent in principe een enorm potentieel, maar het is erg teleurstellend dat dit niet wordt benut”, aldus Gerhard Hauser.

Relevante Spelers

De Grensregio Vlaanderen – Nederland is een relevante speler voor Tilburg en de omringende regio. De contacten met de Grensregio zijn goed; op het gebied van veiligheid en grensoverschrijdend ambulancevervoer wordt er goed samengewerkt, maar zoals gezegd, een intensivering van de samenwerking zou veel kunnen betekenen.

De gemeente Tilburg heeft vanuit het samenwerkingsverband BrabantStad contact met Noordrijn-

Westfalen waarbij er gesproken wordt over de mogelijkheden voor samenwerking in de Duits-Nederlandse grensregio.

Daarnaast heeft de gemeente goed contact met Belgische buurgemeente Turnhout; de burgemeesters bezoeken elkaar regelmatig om met elkaar over mogelijke samenwerking te spreken.

Met het oog op de nieuwe Europese Structuurfondsperiode 2014-2020 kijkt de gemeente ook naar de mogelijkheden voor het opzetten van grensoverschrijdende projecten. Middels het inrichten van een regionaal Servicepunt Externe Financiering wil de gemeente de partners in de regio Tilburg onder andere over de Europese subsidiemogelijkheden informeren. Hier kunnen dan ook initiatiefnemers voor grensoverschrijdende projecten terecht voor informatie, advies en ondersteuning.

Tot slot zou ook het BeNeGo een potentieel relevante partner kunnen zijn. Dat zal echter alleen lukken wanneer de slagkracht van deze organisatie wordt vergroot en het overleg zijn enthousiasme terug kan vinden. Het overleg is immers een uitstekende plek om potentiële projectpartners te ontmoeten en kennis over grensoverschrijdende samenwerking te delen.

Met landelijke initiatieven is de gemeente niet bekend.

Rol van de VNG

Een intensievere samenwerking tussen de VNG en de Vlaamse partner VVSG zou de grensoverschrijdende samenwerking een boost kunnen geven. Samen sta je sterker en wanneer de twee organisaties als partner optrekken richting regeringen kunnen er concretere stappen worden gezet op het gebied van regelgeving.

De VNG zou kunnen aanschuiven bij de Grensregio Vlaanderen-Nederland. Tijdens de overleggen van de Grensregio kan de VNG peilen wat er precies speelt en daaruit conclusies trekken. Er komen binnen de diverse Euregio-overleggen langs de Nederlandse grens met België en Duitsland veel problemen aan het licht waarvoor niemand zich verantwoordelijk voelt; hierdoor kiezen gemeenten uiteindelijk weer voor de 'gemakkelijke' weg en wordt grensoverschrijdende samenwerking uit de weg gegaan. Door bij deze overleggen aan te schuiven kan de VNG zien wat er daadwerkelijk speelt en hierop inspelen door dit een plek geven binnen haar eigen organisatie.

De VNG zou ook eens in overleg moeten gaan met het BeNeGo. Het overleg is in principe een prachtig platform waarin nog veel potentieel schuilt. Het is dé plek waar bestuurders van weerszijden van de grens elkaar tegenkomen. Wellicht weet de VNG het enthousiasme daar opnieuw aan te wakkeren.

Gemeente Vaals

Reg van Loo – Burgemeester

Rivka Valkenberg – Strategisch Beleidsadviseur

Knelpunten

De gemeente Vaals is een begrip, omdat het drielandenpunt zich hier bevindt. Grensoverschrijdend samenwerken zit in het DNA van de gemeente en haar inwoners. Er bestaat veel (werk)verkeer tussen Aachen en Vaals, de arbeidsmarkt van Vaals ligt grotendeels in Aachen en omgeving. Maar liefst 30% van de inwoners van Vaals heeft de Duitse nationaliteit. Vaals maakt deel uit van de stedelijke agglomeratie van Aachen, waardoor ontwikkelingen die in Aachen ontstaan meteen voelbaar zijn in Vaals. Door de nauwe sociale, economische en culturele verbondenheid, wordt de gemeente Vaals regelmatig geconfronteerd met de verschillen in wet- en regelgeving en vormen deze in de dagelijkse praktijk vaak juist een obstakel als het gaat om grensoverschrijdend wonen en werken.

De nabijheid van de Rheinisch-Westfaelische Technische Hochschule (RWTH) Aachen met 40.000 studenten, is belangrijk voor Vaals. De komst van de RWTH Campus is een prachtige (economische) kans. Veel studenten vestigen zich in Vaals. Dit zorgt uiteraard voor interesse van Duitse investeerders. Echter gelden er voor Duitse investeerders in Nederland vaak andere regels dan voor Nederlandse investeerders in Nederland. Deze regels werken vertragend en zijn hinderlijk bij het komen tot een overeenkomst en samenwerking. De studenten zijn jonge hoogopgeleide mensen die zich mogelijk blijvend in Vaals willen vestigen, maar door onduidelijkheid in wet- en regelgeving vaak onzeker zijn en twijfelen over een verblijf in Nederland. Zo bestaan er bijvoorbeeld veel vragen en twijfels over ziektekosten en verzekeringen. Om deze mensen te helpen heeft de gemeente Vaals een praktische en overzichtelijke folder gemaakt met vragen en antwoorden in zowel het Nederlands als het Duits.

Een ander voorbeeld van hoe de gemeente Vaals proactief met oplossingen komt om de belemmerend werkende wetgeving te verminderen is op het gebied van de ziektekostenverzekering voor studenten. Duitse studenten die in Vaals komen wonen, kunnen hun Duitse ziektekostenverzekering behouden, maar wanneer de studenten zich in een Nederlandse gemeente inschrijven wordt er door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) gecheckt of ze verzekerd zijn binnen Nederland. Wanneer dit niet zo blijkt te zijn wordt er direct een boete opgelegd. Op dit moment is dit probleem niet meer aan de orde omdat de gemeente Vaals intensief met de SVB is opgetrokken en een pragmatische oplossing heeft gevonden. Studenten worden vooraf ingelicht over hoe het een en ander dienen aan te pakken, waardoor de verhuizing van Duitsland naar Nederland probleemloos gaat. De studenten kunnen nu bij aanmelding in Vaals een formulier invullen waaruit blijkt dat zij in Duitsland verzekerd zijn. Na ontvangst stuurt de SVB de studenten een bevestigingsbrief, daarmee zijn de studenten wat betreft verzekering vrijgesteld in Nederland.

Toch zijn niet alle problemen die door nationale wetgeving ontstaan zijn met creativiteit op te lossen. Derlanders kunnen bijvoorbeeld vaak niet in Aachen werken wanneer ze in Vaals wonen terwijl de grens slechts 100 meter verderop ligt.

In essentie gaat het natuurlijk niet om knellende regelgeving. Het gaat om de kansen om de regio te laten bloeien, vertelt burgemeester van Loo: "Er ligt nog veel terrein braak, er zijn nog tal van moge-

lijkheden. Ook als het gaat om het uitbesteden van arbeid, kan grensoverschrijdende samenwerking zorgen voor meer efficiëntie, reducering van kosten en creëren van arbeid.”

Huidige situatie

Op dit moment wordt er vooral pragmatisch met problemen omgegaan, de gemeente probeert zoveel mogelijk om de belemmeringen heen te werken. Veel is mogelijk zolang er maar praktisch over wordt nagedacht, dit kost echter veel tijd en is niet altijd een succes.

“Het zou veel logischer zijn om binnen Europa naar elkaar toe te groeien en gebruik te maken van elkaar en de economische ontwikkeling van de regio's, in plaats van regels te verzinnen die bemoeilijken.” Aldus burgemeester van Loo.

Relevante Spelers

In de Euregio bestaat een informeel en een formeel overleg. Het informele overleg is ontstaan op initiatief van de stad Aachen. Burgemeesters van gemeenten die grenzen aan Aachen zijn hiervoor uitgenodigd.

Bij het formele zogenaamde Charlemagne-overleg zitten Aachen, Städteregion Aachen, Parkstad, Heerlen, Vaals en de Deutschsprachige Gemeinschaft aan tafel. Het initiatief hiervoor kwam vanuit de wens om een EGTS te starten, een grensoverschrijdende samenwerking die wordt gestimuleerd vanuit de Europese Unie. Het voordeel hiervan was dat er sneller geld vanuit Brussel zou komen. Echter, gelet op de bestaande samenwerking moest er nog teveel opgetuigd worden. Voor de regio was dit nog niet het juiste instrument. Vanuit de energie die was ontstaan om samen iets te ondernemen is het samenwerkingsverband Charlemagne A.G. ontstaan. De grensgemeenten maken zich nu samen sterk op een aantal thema's die prioriteit hebben:

- Arbeidsmarkt
- Economie en Ondernemers
- Infrastructuur

Om doelstellingen te realiseren worden projecten en ideeën uitgewisseld en worden best practices gezocht. Allereerst is deze manier van samenwerken vooral een bewustwordingsproces. Er wordt vooral ingezet op het vinden van praktische oplossingen voor dagelijkse belemmeringen. De gemeente is zelf de belangrijkste speler bij het oplossen van knelpunten. De bestuurders en ambtenaren hebben het samenwerken in hun bloed en beginnen met kijken wat zij zelf kunnen doen, waar hulp bij nodig is en waar deze hulp vervolgens te vinden is. Dit hoeft niet per se in Den Haag te zijn. Op bestuurlijk niveau wordt er regelmatig ingezet op een lobby voor de problemen die niet op lokaal niveau op te lossen zijn.

De gemeente Vaals is bekend met en betrokken bij de Taskforce GROS. Vaals is indirect aangesloten via het Grens Informatie Punt (GIP). Vanuit het GIP zijn “stop and go stations” opgezet die de grensbewoners informeren of doorverwijzen bij bepaalde knelpunten of vragen. Vanuit de regio bestaan nu twee GIP's, één in Kerkrade/Herzogenrath en één in Aachen.

De nationale overheid draagt maar weinig bij aan het aanpakken van de knelpunten. Door de vrijheid die elke lidstaat heeft om Europese richtlijnen binnen een bepaalde tijd volgens eigen wetgeving vorm te geven, zijn nationale overheden, vaak door gebrek aan kennis over het onderwerp, juist vaak de veroorzaker. De wetgeving zou sterker worden en men zou veel meer economische kansen kunnen benutten als ze grensgemeenten bij het opstellen zouden betrekken.

Er bestaat bijvoorbeeld in de gemeente Vaals veel bijstandstoerisme. Mensen vanuit de grote steden,

maar ook mensen vanuit andere landen van de Europese Unie trekken naar Vaals. We hebben het vermoeden dat een van de oorzaken hiervan is dat Vaals grenst aan twee landen en daarmee de kans op werk, binnen Nederland, beduidend kleiner is dan in andere Nederlandse gemeenten. In de Europese Unie is sprake van vrij verkeer van mensen en goederen. Dit houdt in dat een Europese burger zich in elke Europees land mag vestigen, mits hij/zij kan aantonen inkomsten te hebben vanuit loondienst, zelfstandigheid of anders. In Duitsland en België wordt dit direct bij inschrijving door de gemeente gecheckt, in Nederland doet de IND dit. Dit betekent dat mensen zonder inkomen zich in Nederland, anders dan in België of Duitsland, wel kunnen inschrijven. Vervolgens melden deze mensen zich bij de sociale dienst van de gemeente en krijgen ze vaak een uitkering. Dit was in het verleden mogelijk, omdat de termijnen van de sociale dienst (3 maanden) en de IND (6 maanden) uiteenliepen. Vaals heeft hier samen met de IND een eenvoudige praktische oplossing voor gevonden. De IND besluit nu binnen 3 maanden, waardoor een uitkerig pas wordt verstrekt wanneer duidelijk is of er ook daadwerkelijk recht op verblijf is. Voor zulke problematiek zou het gemakkelijker zijn als dit anders wordt ingericht door de ministeries.

Mevrouw Valkenberg en burgemeester van Loo hebben er een heldere visie op: "er wordt teveel gefocust op nationale wetgeving en te weinig gekeken naar het belang van de burger en de grensregio. Regio's worden bekeken vanuit een Haagse bril waarin alle beleid binnen de nationale wetgeving moeten passen, waarbij de grensgemeente zich in alle hoeken wringt om dit voor elkaar te krijgen. Na de Nederlandse grens vallen we eigenlijk van de wereld af."

Rol van de VNG

Het is belangrijk dat de VNG vanuit een integrale visie naar problematiek in grensregio's kijkt; hoe zou er moeten worden om gegaan met een dergelijke regio, welke instrumenten zou je in een dergelijke regio kunnen inzetten om de regio in staat te stellen knelpunten op te lossen om juist te kunnen profiteren van de grensligging.

Mevrouw Valkenberg vermoedt dat het bij elke grensregio en gemeente om de zelfde thema's gaat. De VNG kan hier dus op inzetten en een concrete aanpak ontwikkelen. Er moet een bepaalde bewustwording ontstaan in Den Haag: "de wereld begint niet in Den Haag en eindigt niet in Rotterdam". Er bestaat wel degelijk specifieke problematiek die grensoverschrijdend is en ook alleen maar grensoverschrijdend valt op te lossen.

De VNG speelt dus vooral een rol bij de bewustwording van de problematiek in Den Haag. Dit moet op een integrale manier gebeuren; onderwijs, wonen, leven, werken, cultuur, alles hangt samen, het is integraal, het is niet los te koppelen.

Suggesties van de gemeente Vaals zijn:

- Het vormgeven aan een gestructureerd platform waar de problematiek expliciet aan de orde komt.
- Er moet door een muur worden heen gebroken waarbij verschillende bestuurslagen betrokken zijn en er een doorlopende lijn ontstaat richting de nationale overheid, de problematiek moet als prioriteit worden gezien op landelijk niveau.
- Gros zou een vaststaand lobbythema moeten worden voor de VNG, waarbij vooral richting Den Haag wordt gelobbyd.
- Er zou een team binnen de VNG moeten komen die zich met GROS problematiek bezighoudt en heel direct betrokken is bij wat er daadwerkelijk speelt. Als de VNG echt iets wil betekenen dan is het zaak dat GROS een specifieke plek krijgt binnen de organisatie.

“Men moet Europa beter tussen de oren krijgen, werken aan Europa is werken aan een Europa van de regio’s. Een Europa dat regio’s in staat stelt zichzelf te ontwikkelen. De betekenis van Europa komt juist in de grensregio heel nadrukkelijk tot uiting. In de grensregio ligt de toegevoegde waarde van Europa, niet zozeer in wetgeving dat geüniformeerd moet worden maar juist in het creëren van ruimte voor de grensregio’s om deze tot bloei te laten komen.” Aldus burgemeester van Loo.

Gemeente Venlo

Antoin Scholten – Burgemeester

Vicky Rous – Beleidsadviseur

Peter Velter – (regio-)adviseur Bestuursopdracht Internationale Zaken

Knelpunten

Bij grensoverschrijdende samenwerking komt het vrijwel altijd neer op dezelfde knelpunten die zich afspelen op de beleidsterreinen arbeidsmobiliteit, onderwijs, infrastructuur en ruimtelijke ordening. Europese en nationale wetgeving werkt vaak belemmerend als het gaat om de samenwerking an sich. Ook zitten cultuurverschillen regelmatig in de weg. Taalbarrières spelen daarin een rol, hetgeen de stap over de grens lastiger maakt

Vaak komen praktische problemen om de hoek kijken zoals een verschil in de inrichting van de organisatie; de opbouw is anders waardoor de juiste mensen soms moeilijk te vinden zijn. Ook de prioritering verschilt aan weerszijden van de grens: wat hier belangrijk is, hoeft niet belangrijk te zijn aan de andere kant van de grens.

De knelpunten zijn op breed niveau te vinden, niet alleen de gemeente loopt er tegen aan, maar ook bijvoorbeeld het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen.

“Het verbeteren van de relatie met Duitsland is een speerpunt van Venlo, want grensoverschrijdende samenwerking is een sleutel voor economische groei. Dit blijkt onder andere uit de Porterstudie, een in het kader van INTERREG uitgevoerde studie naar ‘de grensoverschrijdende kracht van agrofood’, met als doel de versterking van het belangrijkste tuinbouwgebied van West-Europa, daarvoor is het nodig belemmeringen op te heffen en de grenzen zacht te maken”, aldus burgemeester Scholten.

Huidige Situatie

De gemeente Venlo kijkt altijd eerst naar wat er wél kan gebeuren -waar zitten de kansen?- in plaats van waar de knelpunten zitten en waar de gemeente niks kan doen. De gemeente pakt de knelpunten veelal pragmatisch aan. En dit gaat het best in nauwe samenwerking met de Duitse partners. Zo vond op 18 juni 2013 een themabijeenkomst van de gemeenteraad plaats over de ontwikkeling van de (economische) positie van de gemeente Venlo binnen de Euregio met actieve inbreng van een aantal Duitse gasten.

In een interview van de Rheinische Post met burgemeester Scholten werd over de samenwerking met Duitse partners het volgende gemeld: Politisch will Scholten der eher lahmenden Zusammenarbeit mehr Schwung geben. Nicht nur die Zusammenarbeit mit Nettetal und Straelen, auch die Nähe zur Partnerstadt Krefeld und zu Mönchengladbach will er nutzen. Mit Oberbürgermeister Norbert Bude in Mönchengladbach glaubt er einen Partner gefunden zu haben, der die Euregio Rhein-Maas-Nord wieder antreibt. „Es gibt eine lange Planungsliste mit einer Perspektive für einen Zeitraum von 20 Jahren. Wir müssen weniger reden und mehr handeln“, sagt Scholten. Ansätze für eine engere Zusammenarbeit sieht er in den Bereichen Umwelt, Logistik, Agrobusiness, Arbeitsplätzen, Hochschulpolitik und Tourismus. „Um erfolgreich zu sein, muss man drei Faktoren berücksichtigen. Das eine ist die Zeit, die

man sich gibt, das zweite ist ein konkreter Plan und das dritte ist immer Geld. Man muss es finanzieren können“.

Veel knelpunten bestaan omdat de nationale wetgeving belemmerend werkt; de gemeente is dan met handen gebonden. De gemeente Venlo is enkele malen naar Den Haag geweest om met de ministeries te spreken, maar dit heeft helaas weinig opgeleverd.

De noodzaak van grensoverschrijdende samenwerking wordt inmiddels ook in Den Haag gevoeld. Zo was in mei 2013 een ééndaagse Top met Rutte en Merkel in Kleve, waar gesproken is over een gemeenschappelijke agenda omtrent Duits-Nederlandse samenwerking op het gebied van economisch beleid. Een van de onderwerpen was infrastructuur. Burgemeester Scholten is bijvoorbeeld groot voorstander van een betere spoorverbinding met Duitsland om zo de economische en arbeidsmarkt kansen te benutten. Maar samenwerking moet op vele terreinen gestimuleerd worden. .

In het interview met de Rheinische Post zei burgemeester Scholten eerder: “Wir müssen uns mehr öffnen“, die Regierung in Den Haag müsse endlich einsehen, dass Venlo nicht Stadt in einer Randlage sei. „Die Randstad hat eine Randlage. Venlo hat ein gewaltiges Hinterland mit Millionen von Menschen und einem enormen Potenzial an Gewerbe und Industrie. Erfolgreich werden wir aber nur sein, wenn die Barrieren für Arbeitsplätze beseitigt werden“

Zo is de burgemeester niet te spreken over publicaties als ‘de Atlas voor Gemeenten’, waarin de landsgrens een harde grens is en niet gekeken wordt naar het voorzieningenaanbod aan de andere kant van de grens. “Op deze manier zijn de uitspraken over Venlo gebaseerd op onjuiste veronderstellingen en wordt voorbij gegaan aan het grote Duitse achterland naar Duisburg en Düsseldorf met een miljoen inwoners en een enorm groot economisch, cultureel en maatschappelijke potentieel.”

Op interdepartementaal niveau is een landelijke Taskforce Grensoverschrijdende Samenwerking (GROS) opgericht. In dit kader zijn drie actielijsten opgesteld om concrete knelpunten op te lossen waarvan men het idee heeft dat die binnen twee jaar ook echt aangepakt zouden kunnen worden. Er zijn ook wachtlijsten met onderwerpen die langer gaan duren. De drie lijsten zijn verdeeld onder Vlaanderen-Nederland, Niedersachsen-Nederland en Nordrhein Westfalen-Nederland. De knelpunten zijn opgesteld in overleg met de betrokkenen (Nederland, Vlaanderen/België, Niedersachsen en Nordrhein Westfalen). In eerste instantie waren de lijsten een soort wensenlijst vanuit Nederland die niet aansloten bij de cultuur en aanpak van zowel Duitsland als Vlaanderen. Op 23 mei zijn deze gezamenlijke lijsten formeel wederzijds erkend en gepubliceerd. Enkele onderwerpen uit de knelpuntenlijst Nordrhein Westfalen – Nederland zijn grensoverschrijdende arbeidsmarkt, wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties, grensoverschrijdend personenverkeer, grensoverschrijdende veiligheid/rampenbestrijding/crisismanagement.

Op het gebied van arbeidsmarkt is er een grensinfo punt (GIP) in ontwikkeling waarvoor een businessplan is ontwikkeld. Doel daarvan is het om grenspendelaars te voorzien van informatie. In Aken/Kerkrade en in Gronau bestaan al GIP's. Er worden per jaar 10 knelpunten opgesteld die prioriteit krijgen, de Euregio te Gronau coördineert dit. Er komen echter veel problemen om de hoek kijken, persoonlijke begeleiding wordt wegbezuinigd en de dienstverlening moet zoveel mogelijk elektronisch gaan plaatsvinden. De vraag is dus wat er kan worden gedaan om het GIP alsnog te verwezenlijken.

Relevante Spelers

De Taskforce GROS is een relevante speler. Het wordt – naast alle ministeries - gevormd door de grensprovincies en de euregio's. Intussen is de taak van grensmakelaar deels overgenomen door de Commis-

sarissen van de Koning. Zij gaan regelmatig met elkaar op pad. De Taskforce GROS heeft een bestuurlijke doorschakeling met de ministeries. Concreet valt er echter weinig te regelen via de Taskforce, vaak hebben de problemen een lange adem en blijven resultaten uit.

De Euregio's zijn belangrijk bij het leggen van contacten. Bij de Duits-Nederlandse Euregio's hebben gemeenten een zekere mate van invloed via hun lidmaatschap. INTERREG biedt financiële mogelijkheden, maar er is vrij weinig zicht op wat er exact gebeurt, met name in de voorbereidingsperiode voor de nieuwe programma's, waar de prioriteiten vastgesteld worden. Andere spelers, zoals ministerie EZ en provincies spelen een grotere rol. Dit is vreemd aangezien gemeenten aan de grens juist de kansen in hun achtertuin hebben liggen.

Rol van de VNG

De VNG dient zeker geen eigen traject te starten om de gemeenten te ondersteunen in het omgaan met grensproblematiek. De VNG moet juist aanhaken bij de lijnen die reeds zijn gecreëerd. Hierbij moet goed samengewerkt worden met het IPO, omdat de Commissarissen van de Koning een belangrijke rol hebben in de GROS problematiek.

Samenwerking met Duitse VNG ofwel Deutscher Städtetag is een goed startpunt. Een van de concrete acties zou hierin het faciliteren van het grensoverschrijdend uitwisselen van ambtenaren tussen verschillende gemeenten kunnen zijn.

Vanuit deze lijnen is een informatieve rol richting de (grens)gemeenten weggelegd. De VNG zou inzichtelijk kunnen maken wat er allemaal bestaat, waar gemeenten hun wensen en ideeën kwijt kunnen en waar invloed kan worden uitgeoefend. Het Europeanetwerk is een goed instrument om deze informatie te verspreiden, er zou bijvoorbeeld een apart kopje kunnen komen voor grensgemeenten.

Er zou iemand van de VNG bij de Taskforce GROS moeten zitten om te kijken wat daar speelt, welke knelpunten worden aangepakt en op welke manier. Ook voor belangenbehartiging zou het goed uitkomen dat de grensgemeenten binnen de Taskforce GROS worden vertegenwoordigd.

De VNG moet een constante lobby richting de ministeries voeren. Dit doet wellicht beseffen dat de knelpunten belangrijk zijn en constant terug komen. Het is moeilijk in te schatten of er daadwerkelijk iets te bewegen valt, maar proberen kan geen kwaad. Misschien voelt Binnenlandse Zaken (als coördinerend ministerie voor grensoverschrijdende samenwerking) zich geholpen door gezamenlijk op te treden richting andere ministeries.

Gemeente Venray

Hans Gilissen – Burgemeester

Edwin Teurlincx, Adviseur Subsidies en Europese Zaken

Knelpunten

Als het gaat om knelpunten bij grensoverschrijdend werken geeft burgemeester Gilissen aan dat dit vooral zit in het ambtelijk en bestuurlijk voortraject (voorafgaand aan het werken). Juridisch zijn er geen knelpunten, en als die er zijn dan worden ze wel opgelost, aldus Gilissen. Cultuurverschillen zijn wat hem betreft ook geen probleem. “Deze zijn juist leuk, interessant, en een stimulans.”

Ook Teurlincx vindt de cultuurverschillen leuk. Je moet er binnen een gemeente wel ervaring mee opdoen, want in het buitenland wordt nu eenmaal anders met zaken omgegaan dan in Nederland. Dat geldt ook voor de aanspreekpunten, de hiërarchie in de organisatie is soms anders dan dat wij gewend zijn.

De problematiek beslaat grotendeels wetgeving, programmering en beleidsvorming. Praktische en logische samenwerking vergt daardoor soms meer tijd en creativiteit. In Venray en in de regio bestaat er bijvoorbeeld een mestoverschot, in Duitsland bestaat er juist een tekort, exporteren kan echter niet door praktische knelpunten als het gebruik van verschillende grootheden etc. Veel veranderingen moeten dus in Den Haag plaatsvinden.

Huidige Situatie

Venray is mede georiënteerd op de Duitse economie. Venray investeert daarom in de euregio rijnsmaas-noord, die uit 28 leden bestaat aan beide zijde van de grens. Het betreft overheden en kamers van koophandel uit Niederrhein en Noord- en Midden Limburg. Voor het netwerk en de contacten is de Euregio belangrijk.

Het Rijk neemt de Randstad vaak als uitgangspositie, waardoor kansen blijven liggen. Bij het maken van wetgeving wordt amper rekening gehouden met de dynamiek van grensregio's. Voor de gemeente Venray heeft de Randstad eigenlijk vrij weinig betekenis; op een uurtje rijden vanaf Venray liggen miljoenensteden. Er zijn maar liefst 24 miljoen mensen direct achter de grens te vinden in deelstaat Noord Rhein Westfalen. Sociaal economische gezien is Nordrhein Westfalen in demografisch opzicht aantrekkelijker dan de randstad voor de regio Noord Limburg. De grenzen werken echter heel beperkend, terwijl we in een Europa leven waar de grenzen nog amper betekenis zouden moeten en kunnen hebben. Het Rijk zou veel meer de blik naar buiten moeten richten.

Gilissen is ervan overtuigd dat er met name als het gaat om geld veel meer uit de grensstreek te halen valt, dan nu gebeurt. “We moeten meegaan in de vaart der volkeren”, en “investeren in Europa”.

INTERREG is een goed instrument om grensoverschrijdende samenwerking te faciliteren. Er is echter geen rechtstreekse invloed op het INTERREG programma vanuit de regio Venlo (Noord Limburg). Hierdoor komt de belangenbehartiging van deze regio in het geding. Indirect is er minimale invloed via de euregio rijnsmaas-noord en de Provincie Limburg, maar zelfs deze overheidsorganen zitten niet rechtstreeks aan de “onderhandelingstafel”.

Om structureel iets op te lossen is er tot op heden nog te weinig overleg. Er is vanuit de euregio een bepaalde structuur, waarbij zowel Nederlandse als Duitse deelnemers bij zitten. De gemeente Venray heeft natuurlijk wel al veel ervaring opgebouwd. Teurlinx geeft aan dat je als ambtenaar proactief moet zijn om bepaalde problemen te achterhalen en om samenwerking te bevorderen. Je moet kennis delen en elkaar betrekken bij projecten. Wederzijds begrip en kennisuitwisseling kunnen immers leiden naar meer projecten en pro activiteit van anderen.

Relevante Spelers

Er zijn veel spelers, zoals de provincies en de Euregio's, die een actieve rol hebben in het zoeken naar oplossingen rondom de grensproblematiek.

De grensmakelaar is inmiddels opgeheven en daar is vrijwel geen activiteit meer. De taskforce GROS is op zich een relevante speler. Daarbij moet echter de kanttekening gemaakt worden dat GROS in de eerste instantie een puur Nederlands initiatief was. De knelpuntenlijsten die daarvoor zijn opgesteld, zijn reëel maar leefden tot voor kort niet aan de andere kant van de grens. Inmiddels zijn er kortere, maar aan weerszijde van de grens afgestemde lijsten. Die wederzijdse afstemming is natuurlijk waar het omgaat bij grensoverschrijdende samenwerking.

Bij problemen wendt de gemeente Venray zich tot verschillende personen en instanties. Er wordt eerst geïnventariseerd wat het daadwerkelijke probleem is en vervolgens wordt gekeken wie het verschil kan maken. Europa is daarbij steeds meer de invalshoek.

De euregio's spelen een belangrijke rol in het aanzwengelen van samenwerking en het zachter maken van de grenzen. Om gehoord te worden kan de communicatie hier naartoe het best vanuit een regio komen dan vanuit een kleine gemeente. In het geval van de gemeente Venray kan dit bijvoorbeeld heel goed via het samenwerkingsverband van gemeenten in Noord Limburg, de regio Venlo.

De grensstreek Venray heeft enorm veel mogelijkheden, maar het is soms moeilijk uit te venten wat er allemaal gebeurt. Het contact met europarlementariërs hoopt Venray te verbeteren zodat zij zich beter kunnen inleven wat gaande is in deze regio. Ook zijn zij nog te weinig op de hoogte van het belang van het grensoverschrijdend werken in deze regio.

Rol van de VNG

"De VNG zou gemeenten meer bewust moeten maken van het belang van het functioneren in de grensstreek en over de grens", aldus Gilissen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door een congres te organiseren met als thema "Euregionale contacten".

Het GROS verhaal is een beetje een "ver van mijn bed show". Er staan dingen op de lange en abstracte lijsten waar je als gemeente niets mee doet. Veiligheid bijvoorbeeld, daarvoor bestaan immers de veiligheidsregio's. Het zou ideaal zijn als er rechtstreekse contacten konden ontstaan. Hierin zou de VNG een rol kunnen spelen door bijeenkomsten met andere gemeenten en zusterverenigingen te organiseren.

Er bestaan tal van organisaties die zich bezighouden met grensoverschrijdende samenwerking, wanneer deze organisaties samen worden gebracht wordt het bewust zijn binnen gemeenten groter en kan er uiteindelijk meer concreet worden gemaakt. Alert en actief zijn kan ervoor zorgen dat de VNG structureel achterhaald wat er daadwerkelijk speelt binnen de GROS problematiek. Mapping naar aanleiding van de interviewsessies zal de basisproblemen waarschijnlijk aan het licht brengen. Vervolgens kan er gekeken worden wat de VNG kan betekenen in deze basis problematiek. Gebruik daarbij vooral

het reeds bestaande materiaal in vergelijkbare regio's.

Qua kennisuitwisseling heeft de VNG al de juiste rol gespeeld door een platform (VNG Europa netwerk) op te stellen, daarnaast hebben regio's elkaar zelf al gevonden. Voor de volgende ronde kan de VNG meer betekenen richting de ministeries. Pro-actief invloed uitoefenen richting de nationale overheid kan een belangrijke bewustwording teweeg brengen.

De VNG zou de belangen van het achterland en de regio kunnen behartigen. Het Rijksbeleid belemmert gemeenten om over de grens te kijken terwijl Nederland juist afhankelijk is van de grens!

Gemeente Vlagtwedde

Leontien Kompier - Burgemeester

Seine Lok - Wethouder Recreatie en Toerisme, Ruimtelijke ordening, Sport

Kor Dijkstra - Beleidsmedewerker Economische Zaken

Simone La Brijn - Beleidsontwikkelaar Recreatie, Toerisme en Monumentenzorg

Knelpunten

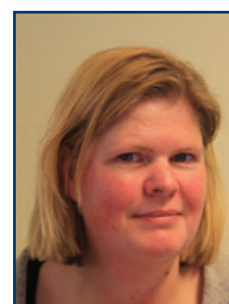
De gemeente Vlagtwedde hecht veel waarde aan grensoverschrijdende samenwerking. De gemeente investeert veel kennis en tijd in de samenwerking en zowel de burgemeester als de wethouder zijn nauw betrokken bij de Eems Dollard Regio (EDR).

Wat bij grensoverschrijdend samenwerken meteen in het oog springt, is dat de organisaties die hier in Nederland bestaan geen evenknie hebben aan de andere kant van de grens. Alles is op bureaucratisch niveau heel anders geordend. In Nederland kennen we bijvoorbeeld de waterschappen, terwijl er in Duitsland bijna tien verschillende organisaties bestaan die daarmee te maken hebben. Er moeten dus heel wat gesprekken plaatsvinden voordat je als gemeente concreet op weg bent om met elkaar over een onderwerp te spreken. De beslissende bevoegdheid is daarin vaak moeilijk te vinden. Dat geldt ook bij samenwerking tussen gemeenten.

“In Nederland weten we bij buurgemeenten precies wie we moeten benaderen, de gemeente is immers hetzelfde ingericht als de eigen gemeente. Bij het benaderen van Duitse gemeenten, die vaak op dezelfde afstand liggen als een Nederlandse buurgemeente, komt er veel meer bij kijken. De vraag is welke overheid is verantwoordelijk, soms zijn dat de gemeenten, maar ook wel de Landkreisen”, vertelt wethouder Lok.

Het maakt samenwerken met Duitse buurgemeenten minder makkelijk dan samenwerken met Nederlandse gemeenten en het vraagt meer creativiteit en doorzettingsvermogen. Maar uitdagingen en kansen houden geen rekening met de grens en je kunt en wilt als grensgemeente niet met je rug naar een deel van de regio staan. Daarom wordt er ook actief ingezet op het overbruggen van cultuurverschillen in de samenwerking met Duitsland. In Nederland is men bijvoorbeeld gewend om te netwerken, in Duitsland kent men dit veel minder. Bij bijeenkomsten komt steeds naar voren dat het netwerkgedeelte voor Duitsers minder vanzelfsprekend is; ze zijn heel “pünktlich”, formeel en werken volgens een agenda. Andersom moeten de Duitse collega's ook aan de Nederlandse gebruiken wennen. Hoe hiermee omgegaan wordt is vanzelfsprekend persoonsgebonden en hoe meer contacten er over en weer zijn, hoe leuker en makkelijker het samenwerken wordt. De gemeente Vlagtwedde merkt in de samenwerking met de gemeente Haren (Ems) dat iedereen open staat voor elkaars gebruiken en cultuur.

Huidige Situatie

Burgemeester Kompier benadrukt dat er nog veel te halen is uit de samenwerking tussen gemeenten aan weerszijden van de grens: “de mogelijkheden zijn eindeloos”.

Daarom is de gemeente Vlagtwedde samen met de andere gemeenten in de regio bezig met een inventarisatieronde naar alle samenwerkingsverbanden in de grensregio. Tot nu toe wordt er vooral veel gesproken, maar de ambitie is groot en de gemeente zet in om de grensoverschrijdende samenwerking meer vorm te geven en in de praktijk te brengen.

Vooraf de samenwerking in Eems Dollard Regio (EDR) verband krijgt steeds meer vorm. Daarnaast werken Nederlandse en Duitse gemeenten samen in het Eems Dollard Business Forum (EDBF). Het EDBF ondersteunt Nederlandse en Duitse ondernemers bij het zaken doen over de grens. Zij organiseert onder meer tweetalige bijeenkomsten waarbij gezamenlijke onderwerpen worden besproken en er zijn mogelijkheden om contacten op te doen om het eigen netwerk uit te bouwen.

Als grensgemeente is het belangrijk constant te kijken naar wat er nog meer te bereiken valt. Daarbij richt de gemeente Vlagtwedde zich onder andere op snellere internetverbindingen en werkgelegenheid. Ook wil zij de samenwerking tussen Duitse en Nederlandse ondernemers graag verder stimuleren. Deze staat nog in de kinderschoenen.

Vlagtwedde heeft een pragmatische aanpak op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. Er wordt in eerste instantie vaak bij Duitse buurgemeenten aangeschoven en vervolgens worden er kleine samenwerkingsverbanden opgezet. Dit begint vaak klein, zoals met het samen maken van folders. Maar op deze manier wordt er wel gebouwd aan een goede relatie.

De samenwerking met de Duitse gemeente Haren bestaat al 40 jaar en heeft zich in de afgelopen jaren verder ontwikkeld. Contacten zijn voornamelijk gebaseerd op culturele uitwisselingen en verwantschap, maar beginnen ook de vorm aan te nemen van meer samenwerking op het gebied van economische en toeristische ontwikkeling.

Relevante Spelers

De EDR is in principe dé organisatie die de gemeente Vlagtwedde benadert om problemen aan te pakken. Onlangs is Karel Groen als nieuwe directeur aangetreden. Dit zorgt binnen de EDR voor nieuwe energie. Er wordt actief ingezet op samenwerken vanuit een kansenperspectief.

De EDR heeft veel ervaring en bekijkt welke knelpunten er spelen. Daarom trekt de gemeente Vlagtwedde graag in dit verband op. De EDR spreidt zich van Delfzijl tot Coevorden. Dit is een redelijk groot gebied, waardoor de slagkracht groot is. Vlagtwedde is erg enthousiast over de samenwerking met de EDR en ziet via deze organisatie veel toekomstmogelijkheden.

Ook de provincie Groningen is een relevante speler. Groningen heeft een rechtstreekse samenwerking met de Landkreisen van Ostfriesland en Emsland. Zo bestaat er een uitwisseling met universiteiten. Gemeenten kunnen een beroep doen op de provincie. Dit gebeurt tot op heden echter vrij weinig en zou daarom geïntensiveerd kunnen worden.

Rol van de VNG

De VNG zou richting de grensgemeenten intensiever kunnen communiceren over de mogelijkheden die de euregio en het grensgebied biedt. Het in kaart brengen van kansen en mogelijkheden over de grens zou de samenwerking met de oosterburen een impuls kunnen geven.

Daarnaast zou de VNG een masterclass over de Duitse taal en cultuur kunnen faciliteren waarbij er ook aandacht wordt gegeven aan organisatieverschillen tussen Nederland en Duitsland. Er zou daarin gezamenlijk kunnen worden gekeken naar hoe cultuurverschillen overbrugd kunnen worden. Wellicht

kan dit samen met de Duitse zustervereniging worden georganiseerd.

Het creëren van een structuurkaart zou voor grensgemeenten een uitkomst zijn. Hierin kan worden aangegeven wie binnen de Duitse en Nederlandse organisaties verantwoordelijk zijn voor bepaalde beleidsterreinen en dus als aanspreekpunt genomen kunnen worden.

De VNG kan het best aansluiten bij de pragmatische aanpak die de meeste grensgemeenten hebben. "Een handig overzicht van taken en verantwoordelijkheden van ambtenaren en bestuurders binnen Duitse overheden zou grensoverschrijdende samenwerking een stuk gemakkelijker kunnen maken," aldus burgemeester Kompier.

Gemeente Woensdrecht

Martin Groffen – Wethouder (foto)

Patrick Adriaensen – Teamleider Ruimte

Huidige Situatie

Wethouder Groffen kenschetst de gemeente en zijn ligging. De gemeente Woensdrecht is gelegen tussen de havens (inclusief industriegebieden) van Rotterdam en Antwerpen en grenst aan een vijftal Belgische gemeenten: Antwerpen, Stabroek, Kapellen, Essen, Kalmthout.

De gemeente Woensdrecht ligt binnen de invloedssfeer van deze gemeenten. Het betreft zowel stedelijke als landelijke gemeenten met elk hun eigen karakter, ambities en bestuurlijke context. Merkbaar is bijvoorbeeld dat Antwerpen een belangrijk en groeiend economische centrum vormt. Dit biedt kansen, maar levert soms ook enige zorg op.

Door de kern Putte loopt de Nederlands-Belgische grens. Groffen benadrukt dat dit een unieke situatie is. Belgisch Putte is bovendien gelegen in twee Belgische gemeenten (Stabroek en Kapellen).

Deze invloedssfeer bestrijkt het voorzieningenniveau, verkeer, openbaar vervoer, veiligheid, ruimtelijke ordening en economische aspecten. Er zijn talloze verbindingen en afhankelijkheden tussen de gemeenten. Het gaat erom dat de gemeenten elkaar niet tegenwerken en elkaar waar noodzakelijk c.q. mogelijk versterken. Een goede communicatie en afstemming met deze gemeenten van groot belang, aldus Groffen.

Cultuur

Groffen geeft aan dat de gemeente ruime ervaring heeft opgebouwd met samenwerking over de grens. Daarbij is al veel geleerd over de verschillen in de bestuurlijke cultuur tussen België en Nederland en de wisselwerking tussen bestuurders en ambtenaren. Deze verschillen zijn er en het is belangrijk om elkaar niet te willen veranderen, maar elkaar te respecteren. Vanuit dat respect kan men elkaar vinden.

Subsidieverwerving

De heer Adriaensen geeft aan dat Woensdrecht op subsidiegebied al enige Europese ervaring heeft met projecten en ruime ervaring met provinciale subsidies heeft opgedaan. Een voorbeeld is het Europese subsidietraject INTERREG project met als titel "Manoeuvres". Hier zijn zeer nuttige ervaringen opgedaan. De gemeente Woensdrecht beschikt over beleidsmedewerkers die voldoende kennis en kunde hebben op het gebied van subsidies. Eerder is getracht het "lead partnerschap" op zich te nemen waarbij de volle verantwoordelijkheid voor de subsidie bij de gemeente Woensdrecht zou komen te liggen. Doordat op het laatste moment partners afhaakten is dit subsidietraject helaas niet voorgezet. Woensdrecht is er echter qua organisatie en kennis/kunde wel klaar voor

Spelers

Samenwerken met de Belgische buurgemeenten op ambtelijk en bestuurlijk niveau gaat veelal vanuit ervaring en persoonlijke relaties. De gemeente Woensdrecht heeft momenteel in Nederland daar geen partners voor ter ondersteuning in qua kennis en kunde. De gemeente moet dus vooral zelf relaties leggen en deze onderhouden, aldus Groffen.

Het ligt niet in de rede dat het Rijk of de VNG zelf resultaten kunnen boeken door in gesprek te gaan met België.

Met de EUREGIO heeft Woensdrecht alleen in INTERREG verband ervaring, verder geen. De heer Groffen geeft aan dat er geparticipeerd wordt in het Benelux overleg. Dit overleg is erg abstract en vooral gericht op kennisuitwisseling. Voor het concreet faciliteren van grensoverschrijdende samenwerking is dit overleg echter minder geschikt. Vanuit het Rijk mag er best wat meer aandacht komen voor de knelpunten in grensoverschrijdende samenwerking, aldus Groffen.

Rol van de VNG

Portefeuillehouder Groffen is blij met het met het initiatief van de VNG en deze inventarisatie. Een volgende, onontbeerlijke stap voor het onderzoek is te spreken met de Vlaamse collega's, zowel van de Vlaamse vereniging van gemeenten als met de Vlaamse gemeenten zelf. Vervolgens moet er gezocht worden naar contactpersonen aan de grens om mee te sparren en dient er een grondige verdieping plaats te vinden in de wijze van communiceren en (bestuurs)cultuur in de Belgische gemeenten

De VNG heeft iemand nodig die de problematiek goed in kaart brengt, met kennis van zaken, onder andere van hoe het systeem werkt aan de andere kant van de grens. Deze kennis moet aan bestuurders overgebracht worden aldus Groffen.

Met deze expertise kan VNG het gesprek aangaan met de Vlaamse zijde. De toegevoegde waarde hiervan is dat zij dit kan doen vanuit neutrale een rol en autoriteit, om barrières te slechten, zonder een direct lokaal belang.

VNG kan vooral een belangrijke rol hebben in het voorwerk. De afronding moet uiteraard gebeuren door bestuurders van de gemeenten zelf.

